

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ/
ΦΟΙΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΑΓΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Η παρούσα μπροσούρα αποτελεί το αποτέλεσμα της πολιτικής διεργασίας της συλλογικότητας ΑκόΝιτο γύρω από το ζήτημα της φοιτητικής (και μη) εργασίας. Η συλλογικότητα καταπιάστηκε με το συγκεκριμένο θέμα την περίοδο της δεύτερης καραντίνας κατά την οποία το κράτος και το κεφάλαιο επέλεξαν να ανακοινώσουν τη θέσπιση πανεπιστημιακής αστυνομίας πυροδοτώντας, ένα κύμα αντιδράσεων. Με κλειστά πανεπιστήμια, απαγόρευση κυκλοφορίας και συγκεντρώσεων ο λόγος που αρθρωνόταν εκείνο το διάστημα κυμαινόταν σε ένα ευρύ φάσμα -μέχρι και αντιθετικών/συγκρουσιακών μεταξύ τους- θέσεων για το ρόλο του πανεπιστημίου στην καπιταλιστική κοινωνία. Έτσι και εμείς επιλέξαμε να καταπιαστούμε με αυτό το ζήτημα και εκδώσαμε τη μπροσούρα «Μισθοί για τα Μαθητά/Φοιτητά, Και κάποιες σκέψεις γύρω από τις διάφορες μορφές αορατοποιημένης εργασίας» η οποία και περιλαμβάνεται ολόκληρη στο παρόν έντυπο. Περιλαμβάνονται, επίσης, οι τοποθετήσεις της κατάληψης Υφανέτ και του ΑκόΝιτου στην εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 29.5.21 στη Φάμπρικα Υφανέτ. Οι τοποθετήσεις της ομάδας μας επανεπεξεργάστηκαν και συζητήθηκαν εκ νέου και εδώ περιλαμβάνονται στη τελική τους μορφή. Επίσης συμπεριλάβαμε στο τέλος ένα ακόμα κείμενο το οποίο επικεντρώνεται σε ζητήματα που περιβάλλουν έμμεσα ή/και άμεσα το ζήτημα της (φοιτητικής) εργασίας :τη τάξη, την ιδεολογία, την ιδεολογία της (εγγενούς επαναστατικότητας ή/και της αθλιότητας της) φοιτητικής ταυτότητας, τις ταυτότητες, τη διαθεματικότητα στους αγώνες. Σημεία όπου πιστεύουμε ότι εφάπτονται και επηρεάζουν τόσο τους εργατικούς- φοιτητικού αγώνες όσο και το ευρύτερο ανταγωνιστικό κίνημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 7 ΜΙΣΘΟΙ ΣΤΑ ΜΑΘΗΤΑ-
ΦΟΙΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ
ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΑΟΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ
ΜΟΡΦΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- 27 ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΥΦΑΝΕΤ
- 34 ΟΚ, ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ.
ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ;
- 36 ΜΕΡΟΣ 1ο

Να αναγνωρίσουμε την εργασία για να...
την αρνηθούμε.

- 48 ΜΕΡΟΣ 2ο

Η δουλειά πριν την δουλειά

- 56 ΜΕΡΟΣ 3ο

Δηλαδή είναι όλοι οι φοιτητές εργάτες;

Μισθοί στα μαθητά-φοιτητά και κάποιες σκέψεις για τις αορατικοποιημένες μορφές **εργασίας**

Το πεδίο του λόγου γύρω από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα είναι πολύ προσεκτικά περιφραγμένο και περιφρουρημένο. Οι έννοιες (δες «ανομία») και οι ορισμοί («ασφάλεια») παρέχονται από το κράτος και αρκετοί μπαίνουν στο «δημόσιο διάλογο» αντιπαραθέτοντας την οπτική τους, χωρίς να αμφισβητούν ή να αρνούνται τους όρους του παιχνιδιού. Στην δεδομένη χρονική περίοδο, που το κράτος συμπεριφέρεται τόσο αλαζονικά και βίαια, μέρος του αντιλόγου εξελίσσεται αποστακτικά και μερικά. Εμείς δεν ερχόμαστε να καλύψουμε αυτό το κενό. Δεν «ζητάμε» από το κράτος να μας «ακούσει» και «ικανοποιήσει» δίνοντας μας λεφτά. Καμιά μας ικανοποίηση δεν είναι πραγματοποιήσιμη από το κράτος και ούτε πλήρης όσο υπάρχει κράτος. Επομένως αυτή μπροσούρα δεν μεταφράστηκε με σκοπό να μεταδώσει απλώς ένα αίτημα για μισθούς.

Το ζητούμενο είναι μέσα από την εισαγωγή της λέξης «μισθοί» στο λόγο για τη φοιτητική ζωή, να γίνει αντιληπτό πως αυτή δεν είναι μια «ανέμελη ζωή» ή «τα καλύτερά μας χρόνια», αλλά πως περιλαμβάνει πολλή και απλήρωτη εργασία. Κρίνουμε πως αυτό είναι ένα γεγονός που αποσιωπάται, αλλά ταυτόχρονα φυσικοποιείται από το κυρίαρχο λόγο. Η ριζοσπαστικότητα του αιτήματος έγκειται στον χαρακτηρισμό του ως «μη ρεαλιστικού», κάτι που το μεταμορφώνει από «αίτημα» σε αποκάλυψη-ανάδειξη αορατοποιημένων πτυχών της φοίτησης. Επομένως, θεωρούμε ότι η ανάλυση που αναδύεται μέσα από το αίτημα: «Μισθοί στα φοιτητά», μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για διεύρυνση των αγώνων μας ειδικά σε μία περίοδο που το διακύβευμα είναι η επιχειρηματοποίηση του πανεπιστημίου και η επιβολή διδάκτρων.

Το εν λόγω αίτημα αναδύθηκε μέσα από το κίνημα της ιταλικής αυτονομίας το 1970, όπου υπήρξαν έντονες, μαζικές και μαχητικές κινητοποιήσεις φοιτητ(ρι)ών, ακαδημαϊκών, δασκάλων, μαθητ(τρι)ών. Πραγματοποιώντας απεργίες και διαδηλώσεις σε όλη την Ιταλία, άνεργοι εκπαιδευτικοί, παιδιά που απορρίπτονταν από το εκπαιδευτικό σύστημα μέσω εξετάσεων και άτομα που εργάζονταν στην εκπαίδευση (ορατά και αόρατα) κατέδειξαν την ανάγκη για εκπαίδευση με επαρκείς υποδομές και μίλησαν για τα ταξικούς αποκλεισμούς. Πέρα από την ταξική όψη του καταμερισμού της εργασίας και του κατακερματισμού της ζωής, ένα δυναμικό φεμινιστικό κίνημα υπερέβη τα αξιώματα των ορθόδοξων μαρξιστών και ανέδειξε πως υποκείμενα εκμετάλλευσης δεν ήταν (και δεν είναι) μόνο όσα άτομα αναγνωρίζονταν από εκείνους ή καταγράφονταν στις επίσημες στατιστικές ως «παραγωγικές δυνάμεις». Φεμινιστικό και εκπαιδευτικό κίνημα αλληλο-υποστηρίχθηκαν και αντάλλαξαν θεωρητικά εργαλεία και πολιτικές στοχεύσεις. Στον φεμινιστικό λόγο καταδείχθηκε η αόρατη και υποτιμημένη εργασία των γυναικών- «νοικοκυρών», και αναλύθηκε ο ρόλος τους για την παραγωγή και αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Την ίδια δεκαετία γράφτηκε και το κείμενο που επιλέξαμε να μεταφράσουμε, το "Wages for Students".

Τόσα χρόνια μετά, εύλογα ανακύπτει το ερώτημα αν οι αναλύσεις αυτών των κινήματων παραμένουν με κάποιον τρόπο επίκαιρες και τι μπορούν να προσφέρουν στην κατανόηση και ρήξη με το υπάρχον σύστημα. Οι περισσότερες γυναίκες δεν θεωρούμε τις εαυτές μας ούτε ζούμε ως «νοικοκυρές». Από την άλλη το αφήγημα πως ένα καλό πτυχίο «ανοίγει πόρτες» και οδηγεί στην

κοινωνική καταξίωση με οικονομική ευμάρεια κρατεί καλά. Ωστόσο αν σκύψουμε λίγο πιο προσεκτικά πάνω από τις πραγματικότητές μας και προσπαθήσουμε να τις αποκωδικοποιήσουμε χωρίς να μεσολαβήσουν οι κρατικοί μύθοι και μέθοδοι, θα αντιληφθούμε την καθημερινότητά μας αλλιώς. Ενδεικτικά, αν λάβουμε υπόψη τις αλλαγές που επέφερε ο covid-19 και τα διαφοροποιημένα προστάγματα, θα συμφωνήσουμε πως αν και οι περισσότερες γυναίκες εργαζόμαστε εκτός σπιτιού, πάντα επιφορτιζόμαστε το νοικοκυριό και το μεγαλύτερο μέρος της «φροντίδας» παιδιών και ηλικιωμένων, ενώ το μεγαλύτερο μέρος του νοσηλευτικού προσωπικού είναι γυναίκες. Με την ιδέα της «ατομικής ευθύνης» να καλπάζει, η φροντίδα των γυναικών αποσιωπάται, αλλά ο φόρτος εντείνεται. Οι ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες «αφήνονται» από το κράτος και σε μεγάλο βαθμό το κενό καλύπτουν γυναίκες, αυξάνοντας το βάρος της οικιακής εργασίας. Συμπληρωματικά, η εργασία γυναικών του ιατρικού, γραμματειακού και λοιπών εργατικών τομέων τελείται σε όλο και πιο αντίξοες συνθήκες. Από την άλλη, όταν «φοιτούμε» μέσω οθόνης, όπως και επιτηρούμαστε και αξιολογούμαστε μέσω αυτής, ενώ στο διπλανό δωμάτιο γονείς ή συγκάτοικοι τηλεργάζονται, γίνεται αντιληπτό πως τηλεργασία και τηλεεκπαίδευση δεν διαφέρουν τόσο. Κρατώντας τα παραπάνω υπόψη, εντοπίζουμε τουλάχιστον τρία σημεία που αποδεικνύουν τη σημασία διατύπωσης αιτημάτων για μισθούς σε απλήρωτες και μη-αναγνωρισμένες-ως-τέτοιες δουλειές. Συγκεκριμένα φανερώνεται πως το καθεστώς αορατότητας συμβάλλει (1) στην πειθάρχηση, (2) εξατομίκευση, (3) ενσωμάτωση της ιδεολογίας και αποδοχή όσων ορίζει ως «αυτονόητα» και «φυσικά».

A) Πειθάρχηση

Μέχρι και σήμερα το «σπίτι», το οποίο πλέον υπομένουμε καταναγκαστικά γιατί «μένουμε» υποχρεωτικά, είναι τόπος δόμησης και βίαιης εμπέδωσης της καταπίεση και της πειθάρχησης των γυναικών, των θηλυκοτήτων και όσων έμφυλων υποκειμένων δεν εμπίπτουν στο «κανονικό» ή δεν δρουν σύμφωνα με το «ανδρικό» πρότυπο. Η οικογένεια συντελεί στην διατήρηση των στερεοτυπικών έμφυλων ρόλων. Αυτό γίνεται και μέσω του έμφυλου ενδοοικογενειακού καταμερισμού εργασίας (π.χ.: σύζυγος+ {συνήθως μισθωτή εργαζόμενη}+μητέρα+ {άμισθη} νοικοκυρά).

Από την άλλη, μέσω της φοιτητικής ταυτότητας εμπεδώνονται οι προσδοκίες και οι επιταγές που απευθύνονται στα

νεαρά άτομα που φοιτούν: πρέπει να μελετούν (-εργάζονται ερευνώντας για επιχειρηματικά συμφέροντα) να μη αμφισβητούν τα (ιεραρχικά ανώτερα) καθηγητά και να εξετάζονται (αξιολογούνται) για τις επιδόσεις τους.

Συμπληρωματική όψη της πειθάρχησης είναι η έκδηλη βία. Αν εξετάσουμε τις εμπειρίες μας εντός σπιτιού ή στα πανεπιστήμια και τις σχολές υπό από το πρίσμα της αόρατης εργασίας, αντλούμε συμπεράσματα που βοηθούν στην συνειδητοποίηση της συνεχιζόμενης βίας. Η κακοποίηση και οι βιασμοί στρέφονται, βεβαίως, και κατά τις ετεροκανονικών ή μη ατόμων, λειτουργώντας ως εξουσιαστική πράξη. Επιπλέον, όμως, βλέπουμε να λειτουργούν και ως μέσο πειθάρχησης όσων ατόμων κρίνεται πως «αξίζει να τιμωρηθούν» ή εκφράζουν τη σεξουαλικότητά τους... «αποκλίνοντας». Από τη μια, αυτή η βία στρέφεται ενάντια σε όσα επιλέγουν π.χ. σχέσεις με μη σταθερούς δεσμούς ή πολλαπλά συντρόφια, όπως και κατευθύνεται ενάντια στα ομοφυλόφιλα άτομα και σε όσα αρνούνται - με το ίδιο τους το σώμα- το δίπολο των φύλων. Η άρνηση των ρόλων που μας επιτάσσονται αποτελεί και άρνηση εργασίας (π.χ. δεν θα γίνουμε μητέρες^{*35}). Από την άλλη, στρέφεται και κατά τις γυναικών που κρίνονται πως δεν παρέχουν την αναμενόμενη εργασία και άρα πρέπει να σωφρονιστούν^{**36}. Αρνούμενες να οργανώσουμε τις ζωές μας όπως μας «έμαθαν», ταρασσουμε τη συγκεκριμένη διευθέτηση των σχέσεων και κλονίζουμε τη διαιώνιση των αποδεκτών τύπων τους. Οι αρνήσεις και οι δημιουργικές επαναφευρέσεις από την κρεβατοκάμαρα, φτάνουν και επηρεάζουν τους χώρους εργασίας. Έτσι εξηγείται και η ποινικοποίηση των σεξουαλικών σχέσεων εκτός γάμου, της ομοφυλοφιλίας ή της έκτρωσης. Από την άλλη, σχετική είναι και η μη αναγνώριση της σεξεργασίας ως τέτοια, καθώς αυτό θα ενδυνάμωνε τις εργαζόμενες και θα τις αναγνώριζε ως τέτοιες.

35. *Οι πολύ-συντροφικές σχέσεις δεν γίνονται για... περισσότερους απογόνους στη διάθεση του έθνους, ενώ οι λεσβίες και κουιρ άτομα δεν συμβάλλουν στην αναπαραγωγή εργατών, στρατιωτών, υπαλλήλων. Αυτά τα άτομα αρνούνται, δηλαδή, να «συνεισφέρουν» όπως τους επιτάσσει το «πατριωτικό καθήκον», αρνούνται να εργαστούν στη θέση όπου τους προορίζει το σύστημα συντήρησης του κράτους και της πατριαρχίας.

36. **Το συζυγικό καθήκον επιβάλλει όχι μόνο να έχεις έτοιμο το φαϊ όταν γυρίσει ο λεβέντης με όρεξη, αλλά και να ικανοποιήσεις τις σεξουαλικές του ορέξεις. Η οικιακή εργασία είναι σύνθετη και η αποτυχία σε ένα μέρος της επιφέρει τη βία, ως «δίκαιη» τιμωρία. Η κακοποίηση και ο βιασμός δεν αποτελούν μόνο τιμώρηση αλλά και υπενθύμιση της εξουσίας και της επιθυμητής «ποιότητας» της εργασίας.

Αντιστοίχως στο κομμάτι της βίαιης πειθάρχησης στα πανεπιστήμια, το νομοσχέδιο Κεραμέως θέτει το διακύβευμα ακόμα πιο εύγλωττα από ποτέ: αν δεν είσαι ο «τέλειος φοιτητής», η «αριστούχους φοιτήτρια», η «υπάκουη» στην πρακτική και ο «μη-αντιρρησίας» στα εργαστήρια, τότε σε περιμένει η τιμωρία. Τα «πειθαρχικά συμβούλια» που θα κρίνουν το εκπαιδευτικό μέλλον όσων αποκλίνουν, φανερώνουν χωρίς περιστροφές πως το κράτος δεν μπορεί να ανεχθεί την κοινωνικοποίηση στα προαύλια (που εν τοις πράγμασι ξεφεύγει από τον έλεγχό του), τις καταλήψεις (όπου γεννούνται και τίθενται στην πράξη ανατρεπτικές ιδέες και πρακτικές) και τις αντιστάσεις (σε ότι τυχόν θέτει ως προτεραιότητα). «Διάβαζε ή σκάσε», ή αν μπορείς: κάνε και τα δύο μαζί. Θα εργάζεσαι αμισθί σε εξαντλητικούς ρυθμούς με αποκλειστικό σκοπό να αποφοιτήσεις γρήγορα για να εργαστείς σε χειρότερες συνθήκες, αλλά με κάποιο μισθό. Όποιο υποκείμενο βρίσκει άλλο νόημα στην εκπαίδευση, όποιο επιθυμεί να μην ερευνάει αμισθί για εταιρίες παρακολούθησης αλλά για θέματα που το ενδιαφέρουν, όποιο επιθυμεί να διασκεδάζει στους χώρους των σχολών και όποιο παράγει πολιτικό λόγο, αυτό το άτομο παύει να εργάζεται υπό τις επιθυμητές προδιαγραφές και πρέπει να εξοβελιστεί πριν «μολύνει» και άλλους.

B) Εξατομίκευση

Είναι πρακτικά αδύνατο να είσαι εκείνο το άτομο που φιγουράρει στο περιοδικό. <πρέπει να είσαι αδύνατη, συνεχώς προσεγμένη, «καλή μητέρα», σύντροφος που καλύπτει κάθε ανάγκη και επιθυμία, εργαζόμενη με αποτελεσματικότητα και επιτυχία. Γυρνάς σπίτι εξουθενωμένη, ξεζουμισμένη από το φάσμα δυνατοτήτων και ορέξεών σου, και έρχεσαι αντιμέτωπη με ένα επιπλέον φόρτο εργασίας. Νιώθεις πως είσαι αδύναμη και έχεις αποτύχει. Δεν μπορεί να κάνεις τα πάντα και άρα αισθάνεσαι άγχος για ό,τι δεν εκπληρώνεις σωστά. Κοιτάζεις στον καθρέφτη και οι ορισμοί τους περί «όμορφου» σου ρουφάνε τα τελευταία ψήγματα αποφασιστικότητας. Κοιτάς του λογαριασμούς και τα νούμερα σου αποσυντονίζουν τον εγκέφαλο. Πάλι σκατά. Εσύ τα έκανες σκατά. Η λύση; Πρέπει να δουλεύεις περισσότερο, να προσπαθήσεις για κάτι καλύτερο.

Οι πολλαπλοί ρόλοι φέρνουν άγχος, ανασφάλεια για το μέλλον, συνεχείας και ανελέητες απογοητεύσεις. Το χειρότερο: φέρνουν αυτό-ενοχοποίηση. Αντί να αμφισβητηθεί η καθημερινότητα, αντί να προταθεί αποχή από την εργασία, η λύση ονομάζεται «περισσότερη δουλειά».

Μέσω της παραπάνω εικονοποιίας, γίνεται καλύτερα αντιληπτή και η εντατικοποίηση στη φοίτηση. Τα δύο κινήματα, το φεμινιστικό και το φοιτητικό, συμπληρώνοντας το ένα το άλλο, καθιστούν πιο κατανοητά αυτά που εκ πρώτης όψεως φαίνονται ασύνδετα. Παίρνοντας την κριτική για την απλήρωτη εργασία στο οικιακό περιβάλλον μπορούμε να κατανοήσουμε πληρέστερα την κριτική για την απλήρωτη εργασία στο πανεπιστήμιο και το σχολείο. Έτσι: αν αποτύχεις στην εξεταστική, πρέπει να ανασκουμπωθείς και να μελετήσεις-εργαστείς παραπάνω. Όταν ο στόχος που τίθεται είναι η διαρκής «αυτοβελτίωση», οποιαδήποτε μάχη για ανατροπή, αλλαγή και πραγματική, συλλογική βελτίωση των όρων ζωής υποχωρεί. Η εστίαση στην εργασία καθιστά ακόμα πιο δύσκολη τη συνειδητοποίηση της δύναμης ενάντια σε αυτό που επιτάσσει την εντατικοποίηση και την κανονικοποιεί με, το να αφήνει την εργασία των φοιτητ(ρι)ών απλήρωτη και άρα αόρατη.

Η απλήρωτη και αόρατη εργασία που ιδιοποιείται το κεφάλαιο, επιδρά στην ελευθερία διάθεσης του χρόνου μας: αφενός οι γυναίκες πρέπει να είναι διαρκώς διαθέσιμες για να ικανοποιούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες των λοιπών μελών της οικογένειας, αφετέρου οι φοιτητ(ρι)ες πρέπει να

είναι πάντα διαθέσιμες για επιπλέον μαθήματα, εργασίες, αξιολογήσεις. Έτσι, η υποτίμηση καθίσταται διαρκής. Και η αγωνία επίσης.

Βεβαίως, δεν είμαστε όλα όσα εργαζόμαστε στην ίδια θέση. Όπως οι οικιακές εργάτριες μετανάστριες επιτελούν την αναπαραγωγική εργασία των πιο προνομιούχων γυναικών και άρα η εργασία τους είναι πραγματικά πιο υποβαθμισμένη, έτσι και δεν έχουμε όλα τα φοιτητά τις ίδιες επαγγελματικές προοπτικές ή δυνατότητες ξεκούρασης, αφού κάποια εξαναγκάζονται σε παράλληλη εργασία πχ στην εστίαση. Επομένως, η εξάντληση ως απόρροια της υποτίμησης δεν είναι κοινή. Οι επιμέρους διαχωρισμοί εντός των σωμάτων σημαίνει ότι η υποτιθέμενη «ελευθερία» ορισμένων επιτυγχάνεται εις βάρος της εκμετάλλευσης της εργασίας άλλων, π.χ. των μεταναστριών γυναικών ή των φοιτητών που πληρώνονται για να εκπονούν εργασίες τρίτων. Σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα «ανακούφισης» μόνο μερικών είναι αποτέλεσμα εξατομικευμένων επιλογών σε ένα καπιταλιστικό σύμπαν ατομικισμού και προσωπικής ανέλιξης.

Γ) Ενσωμάτωση της ιδεολογίας και αποδοχή όσων ορίζει ως «αυτονόητα» και «φυσικά».

Όσο ισχύει ότι το πανεπιστήμιο δίνει «ίσες ευκαιρίες», τόσο αληθεύει το ότι ζούμε σε μια κοινωνία «ισότητας». Αφενός η ιδέα της κοινωνικής ανέλιξης, αφετέρου ο δυτικός φεμινιστικός παράδεισος είναι και τα δύο αφηγήματα κτισμένα στην «πρόοδο» και τον «πολιτισμό», δύο λέξεις τόσο κούφιας όσο και ξεχειλωμένες.

Εργαζόμενες αόρατα μέσα στο σπίτι δίνεται υπόσταση στο στερεότυπο ως η

οικιακή εργασία είναι «φυσικά γυναικεία». Αντιστοίχως, όταν ο ρόλος του φοιτητικού υποκειμένου ορίζεται ως «να διαβάζει», ο μόχθος του θεωρείται δεδομένο καθήκον του και παραγνωρίζεται πως παράγει κάτι χρήσιμο και εκμεταλλεύσιμο. Η κατασκευή του σώματος, του υποκειμένου και των συνηθειών/ υποχρεώσεων που αντιστοιχούν σ' αυτό δεν απορρέει από κάποια φυσική αναγκαιότητα. Αντίθετα είναι ένα ιστορικό προϊόν, αποτέλεσμα μιας εντατικής κανονικοποίησης των κοινωνικών συμπεριφορών, αλλά και κατίσχυσης συγκεκριμένων αντιλήψεων μέσω διάφορων θεσμών.

Ο ενστερνισμός αυτών των ασφικτικών ρόλων ως των «αυτονόητων», ακρωτηριάζει την πολλαπλότητα και τη γοητεία των βιωμάτων και υποτάσσει σε περιοριστικά σχήματα. Όταν λέγεται πως ο «φοιτητής διαβάσει», παραβλέπεται πως εργάζεται για και εντός του Πανεπιστημίου, αλλά, επιπρόσθετα και εκτός, για την αυτοσυντήρησή του. Με την παρασιώπηση της απλήρωτης εργασίας, αυτή καθίσταται «φυσική» και ιεραρχείται ως καθήκον μας, υποτιμώντας τις άλλες πλευρές της ζωής, όπως τον έρωτα ή τη φιλία, και διώχνοντας όσες ριζοσπαστικές τάσεις γεννά αυθόρμητα η αδικία. Αν ο σκοπός είναι να διαβάσεις, τι... «πας και μπλέκεις στα πολιτικά;».

Καταληκτικές σκέψεις.

Στον κόσμο της εμπορευματικής παραγωγής, μη-de-facto-εμπορευματοποιημένες μορφές ανθρώπινης δράσης, όπως η εκπαίδευση ή οι ερωτικές σχέσεις, δεν αφήνονται να πάνε χαμένες. Η αόρατη εργασία που σκιάζει της καθόλα πραγματικές ανάγκες για μόρφωση και αγάπη, για δικτύωση και σποργή, για διεύρυνση αναζητήσεων και αλληλεγγύη, εξυπηρετεί την παραγωγή και συντήρηση του υπάρχοντος συστήματος παραγωγής προϊόντων και θεωρήσεων. Η απλήρωτη εργασία εξυπηρετεί ανάγκες, υλικές ή σεξουαλικές, αλλά και τις διαστρεβλώνει. Καθιστά όψεις της καθημερινότητάς μας «χρηστικές», καθώς η αναπαραγωγική ή απλήρωτη ερευνητική εργασία είναι απαραίτητες για την λειτουργία και την αναπαραγωγή της οικονομίας. Επιτυγχάνεται, λοιπόν με πολύ μικρό ή μηδενικό κόστος να καλύπτονται οικονομικοί στόχοι και να θεμελιώνονται κρατικές επιταγές. Συμπληρωματικά, κανονικοποιούνται ορισμένες συμπεριφορές και ποινικοποιούνται άλλες. Πλάθονται, έτσι, υποκειμενικότητες και επιδιώκεται να διαπλασθεί το μέλλον με το να περιορίζονται οι πιθανότητες αντίστασης και αντίδρασης. Με αυτούς τους τρόπους και καθιστώντας μας οικονομικά εκμεταλλεύσιμους/ες/α το διάχυτο πλέγμα εξουσιών ισχυροποιείται.

Η οργάνωση της εκπαίδευσης με εξετάσεις, ο τρόπος διεξαγωγής των μαθημάτων, η χωροταξία των σχολών αποτελούν το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται και από το οποίο επωφελείται η απλήρωτη φοιτητική εργασία. Αντιστοίχως λειτουργεί και η πυρηνική οικογένεια, που αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί την μορφή κοινωνικής οργάνωσης, που κατέστησε την γυναικεία εργασία αόρατη και αποδυνάμωσε την πολιτική δράση των γυναικών.

Η αόρατη εργασία είναι υποτιμημένη εργασία. Είναι το είδος εργασίας που έχει τόσο απαξιωθεί, ώστε δεν αναγνωρίζεται καν ως τέτοιο. Εντούτοις τα έθνη-κράτη του 21ου αιώνα συνεχίζουν να εξαρτούν την οικονομική τους επιβίωση από τις απλήρωτες εργασίες, είτε των γυναικών για τη συνέχιση του «έθνους» καθαυτού, είτε των φοιτητ(ρι)ών για π.χ. την «προστασία του έθνους» με την

37. *χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι πριν αυτού εξέλιπε η εκμετάλλευση ή με πιθανή πτώση του, θα εξαφανιστεί ο σεξισμός

κατασκευή τεχνολογίας φύλαξης των συνόρων και «θεωρίες για την διάσωση της οικονομίας». όπως η δημιουργία της πυρηνικής οικογένειας δεν ήταν ομαλή, αλλά αποτέλεσμα βίαιων διαδικασιών, συνυφασμένων με την ανάπτυξη του καπιταλισμού*³⁷ και της αποικιοκρατίας, έτσι και όσ@ επιτελούν άλλες μορφές αόρατης εργασίας έχουν διαιρεθεί με κριτήρια ταξικά, φυλετικά, ηλικιακά.

Μπορούμε να κινηθούμε προς την απελευθέρωση από αυτές τις δυνάμεις εργαλειοποίησης των ζώων μας σπάζοντας τις διακρίσεις δημόσιου- ιδιωτικού, διαταράσσοντας το ιδανικό της πυρηνικής οικογένειας και του «ευρωπαϊκού πανεπιστημίου», φανερώνοντας τις συνδέσεις και τις διαφορές εργασίας- μελέτης- εθελοντισμού. Είναι μορφές κοινωνικού ελέγχου, που δεν πρέπει απλά να εγκαταλείψουμε, αλλά να διαλύσουμε και είναι οικονομικές δομές, που πρέπει να αποδομήσουμε, να τις καταστρέψουμε. Η κυριαρχία εγγράφεται στα σώματα, στην ιδεολογική θεώρηση και στη ψυχοσύνθεση μας, διαμέσου σιωπηρών επιταγών που εμπεριέχονται στις ρουτίνες του καταμερισμού της εργασίας.

Ήρθε ώρα να διερωτηθούμε πώς και με ποιους τρόπους καλούμαστε να εργαστούμε χωρίς να το αναγνωρίζουμε, όπως και με ποιους τρόπους χάνουμε τον έλεγχο στα σώματά και τον χρόνο μας. Επίσης, πρέπει να θέσουμε το ζήτημα του πώς θα αρνηθούμε τα παραπάνω, όχι μόνο στιγμιαία, αλλά συνεχώς, όχι εξατομικευμένα αλλά συλλογικά. Η αόρατη εργασία απομονώνει και αποδυναμώνει. Συνεπώς, η ανάδειξή της μέσω του αιτήματος για μισθούς, ενώνει διαθεματικά αγώνες και ενδυναμώνει τα συμμετέχοντα. Το αίτημα για παροχή μισθού σε αόρατες εργασίες είναι αντιφατικό με την ίδια την αορατότητά τους και γι' αυτό το λόγο παραμένει ριζοσπαστικό.

ΑκόΝιτο 3/2021

Μισθοί στα Μαθητά/Φοιτητά

των The Wages for Students Students

«Είναι πρωί. Ο μετεωρολόγος αναγγέλλει λιακάδα και τοποθετεί τον ήλιο (την βροχή, το χιόνι, τα σύννεφα, κ.λπ., όποιο ταιριάζει στην κάθε περίπτωση) στον ουρανό. Και σαν μηχανοκίνητο ρολόι, η γη κάνει πάλι τικ-τακ γύρω από τον ήλιο.»

Ο Τζον Ντόου ανήκει στη Μονάδα 12 του Εργοστασίου Πνευματικής Πειθάρχησης της πόλης Ελμ. Αυτός αποτελεί το Παράδειγμά Μας για σήμερα. Ο Τζον είναι ένας κανονικός άνθρωπος, ή τουλάχιστον ήταν μέχρι που πήρε το Λάθος Δρόμο. Καθόταν στο δωμάτιο των "φυσικών Μας αναγκών" μαζί με τα -μαζικής παραγωγής- συνάδελφά του, με το μολύβι στο δεξί του χέρι, το χαρτί στο τραπέζι, συγκεντρωμένος στη δουλειά του...απασχολημένος.

Παρεμπιπτόντως, κάποιες πληροφορίες για το ιστορικό. Η αρχική δικαιολογία για την ύπαρξη του δωματίου "φυσικών Μας αναγκών" ήταν η «παραγωγή και διανομή φαγητού ως συμπλήρωση της πειθαρχικής Μας εκπαίδευσης με σωματική επιβράβευση και ημικανοποίηση». Ωστόσο, ο σκοπός του τώρα είναι να αποτελεί ένα χώρο συνάθροισης για κάθε Τζον Ντόου που δεν είναι προγραμματισμένος για κάτι πιο σημαντικό. Εδώ τους διδάσκουμε υπακοή, ένα πολύ, πολύ σημαντικό κομμάτι της συνολικής πνευματικής πειθάρχησης. Σχετικά, όμως, με τον Τζον Ντόου. Ήταν Εντάξει μέχρι που βρήκε το θράσος να σηκωθεί και να πάει κατευθείαν στον ψύκτη Μας και να πιεί 2 τεράστιες γουλιές νερό, γεμίζοντας τελείως το στόμα του και σβήνοντας τη δίψα του εις βάρος μας.

Τώρα, όλοι σας έχετε εκπαιδευτεί να αντιλαμβάνεστε ότι δεν είναι αυτός ο σκοπός των ψυκτών Μας. Έχετε προγραμματιστεί να καταλαβαίνετε πως αυτοί υπάρχουν για πειθαρχικό πειρασμό και πως έχουν θέση στο Σχέδιό Μας αποκλειστικά γι' αυτόν τον σκοπό. Πρέπει να τιθασεύετε την δίψα σας, σε αντίθεση με τον Τζον. Είναι κακός, κακός, κακός, κακός. Ένας από τους επόπτες-καθηγητές μας αναγκάστηκε να ζητήσει να τον συνοδεύσουν στον χειρουργό, ο οποίος αμέσως του έραψε τα χείλη.

Κάποιοι από Εμάς πιστεύουν πως η τιμωρία του Τζον ήταν πολύ ελαφριά για μία τόσο επαίσχυντη επίδειξη ανυπακοής. Αλλά Εμείς ακόμη πιστεύουμε στο έλεος. Οι Αρχές είναι Αρχές, αλλά τι αξίζουν οι Αρχές αν αγνοείται η ανθρωπιά.

Μελετήστε τη σημασία του για την αυριανή διάλεξη. (Γράφτηκε στο σχολείο από έναν μαθητή λυκείου)

Τι είναι η σχολική εργασία;

Το να πηγαίνεις στο σχολείο/σχολή, το να είσαι μαθητό/φοιτητό είναι εργασία. Αυτή η εργασία αποκαλείται σχολική εργασία (schoolwork) παρά το γεγονός ότι σπάνια θεωρείται πραγματικά ως τέτοια καθώς δεν ανταμειβόμαστε χρηματικά γι' αυτή. Το γεγονός αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν είναι όντως εργασία, αλλά αποδεικνύει ότι μας έχουν μάθει να πιστεύουμε πως δουλεύουμε πραγματικά μόνο όταν πληρωνόμαστε.

Η σχολική εργασία παίρνει τη μορφή πολλών διαφορετικών καθηκόντων, ποικίλων βαθμών δυσκολίας και συνδυασμών ειδικευμένης και ανειδίκευτης εργασίας. Για παράδειγμα, πρέπει να μαθαίνουμε να καθόμαστε ήσυχα στις σχολικές τάξεις για μεγάλες χρονικές περιόδους χωρίς να ενοχλούμε. Πρέπει να ακούμε προσεκτικά, να προσπαθούμε να απομνημονεύουμε όσα ειπώνονται και να είμαστε υπάκουα στις δασκάλες/δασκάλους και στα καθηγητά. Περιστασιακά, μαθαίνουμε ορισμένες τεχνικές δεξιότητες που μας καθιστούν πιο παραγωγικά όταν εργαζόμαστε σε δουλειές εκτός σχολικού περιβάλλοντος που τις απαιτούν. Ο περισσότερος μας χρόνος όμως αφιερώνεται σε ανειδίκευτη εργασία.

Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των συγκεκριμένων καθηκόντων της σχολικής εργασίας είναι η πειθαρχία, δηλαδή η καταναγκαστική εργασία. Κάποιες φορές, είμαστε πειθαρχημένα, που σημαίνει πως αναγκαζόμαστε από άλλα άτομα (καθηγητικό προσωπικό, διευθύντριες-ντές και φύλακες) να δουλέψουμε. Άλλες φορές είμαστε αυτοπειθαρχημένα, υποχρεώνοντας τα εαυτά μας σε σχολική εργασία. Χωρίς έκπληξη διαπιστώνουμε επίσης πως οι διάφορες κατηγορίες σχολικής εργασίας λέγονταν κάποτε Disciplines (=πειθαρχίες).

Προφανώς, είναι φθηνότερο και καλύτερο για το Κεφάλαιο αν αυτοπειθαρχούμαστε. Έτσι γλιτώνει έξοδα μισθών για παραπάνω καθηγητά, διευθύντριες-ντές και φύλακες που είναι έμμισθα εργαζόμενα και χρήζουν πληρωμής. Ως αυτοπειθαρχημένα μαθητά έχουμε διπλό ρόλο: τη σχολική εργασία και το να πείθουμε τα εαυτά μας για την υλοποίησή της. Αυτός είναι και ο λόγος που η σχολική διεύθυνση δίνει τόσο μεγάλη έμφαση στην πλευρά του σχολείου που αφορά την αυτοπειθαρχία, κρατώντας παράλληλα το κόστος της πειθάρχησής μας στο ελάχιστο δυνατό.

Όπως όλα τα καπιταλιστικά ιδρύματα, τα σχολεία είναι εργοστάσια. Η βαθμολόγηση και η παρακολούθηση είναι τρόποι μέτρησης της παραγωγικότητάς μας μέσα στο σχολείο-εργοστάσιο. Όχι μόνο εκπαιδευόμαστε για την μελλοντική "θέση μας στην κοινωνία", αλλά επίσης προγραμματιζόμαστε ώστε αυτή η θέση να είναι εκείνη που μας "αρμόζει". Το σχολείο-εργοστάσιο είναι ένα στοιχειώδες βήμα της διαδικασίας διαλογής που στέλνει κάποια να σκουπίζουν τους δρόμους κι άλλα να επιβλέπουν όσα σκουπίζουν.

Η σχολική εργασία μπορεί επίσης να περιλαμβάνει γνώσεις χρήσιμες για τα μαθητά. Αυτή η πλευρά, βέβαια, είναι σοβαρά υποτιμημένη μπροστά στο πιο άμεσο ενδιαφέρον του κεφαλαίου: την πειθαρχία της εργατικής τάξης. Εν τέλει, πώς χρησιμεύει στο κεφάλαιο ένας μηχανικός που μιλάει κινέζικα και λύνει διαφορικές εξισώσεις αν δεν εμφανίζεται ποτέ στην εργασία του;

Γιατί φοιτητική/σχολική εργασία;

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν: “Η φοιτητική εργασία είναι και καταναλωτικό και επενδυτικό αγαθό”. Συνεπώς, στην ερώτηση “γιατί σχολική/φοιτητική εργασία;” η απάντηση τους είναι ότι η εκπαίδευση που λαμβάνεις εμπεριέχει αυτές τις δύο υπέροχες πλευρές. Όχι μόνο επενδύεις στο εαυτό σου με τέτοιον τρόπο που γίνεται εφικτό να περιμένεις να βρεις μια υψηλά αμειβόμενη δουλειά στο μέλλον αλλά επιπλέον είναι και διασκεδαστικό! Αυτό δεν έχει καμία σχέση με την εποχή που η επένδυση στην εκπαίδευση σήμαινε αποχή από τη διασκέδαση, αλλά από την άλλη μπορούμε να τα πάρουμε αυτά στα σοβαρά;

Ας εξετάσουμε την πλευρά της “κατανάλωσης”. Εφόσον οι οικονομολόγοι με τον όρο καταναλωτικό αγαθό εννοούν κάτι το οποίο είναι ευχάριστο, απολαυστικό και ικανοποιητικό, τότε όποιος αποκαλεί τις σπουδές καταναλωτικό αγαθό πρέπει να αστειεύεται. Η συνεχής πίεση να ολοκληρώσεις εργασίες, η ταλαιπωρία των χρονοδιαγραμμάτων, τα πληκτικά ξενύχτια μελέτης για τις εξετάσεις, και οι λοιπές αυτό-πειθαρχήσεις αμέσως καταστέλλουν την όποια πιθανή διασκέδαση. Είναι σαν να λέμε ότι το να μπαίνεις στη φυλακή είναι καταναλωτικό αγαθό επειδή είναι απολαυστικό όταν βγαίνεις από αυτή!

Σίγουρα κάποιος μπορεί να ισχυριστεί ότι υπάρχει κάποια απόλαυση πηγαινόντας στο σχολείο πανεπιστήμιο, αλλά αυτή σίγουρα δεν είναι η εκπαίδευση. Αντίθετα, αυτό που είναι απολαυστικό, είναι ο αγώνας ενάντια σε αυτήν την εκπαίδευση. Είναι τα ταξίδια που κάνεις για να ξεφύγεις από τα μαθήματα, οι ερωτικές σχέσεις που σου αποσπούν την προσοχή, οι φλύαρες συζητήσεις στα μπαρ, οι διαδηλώσεις που

του έβαλαν λουκέτο, τα λάθος βιβλία που διαβάστηκαν και τα σωστά βιβλία που διαβάστηκαν τη λάθος ώρα· όλα αυτά που κάνεις για να μη σπουδάσεις. Επομένως από την καταναλωτική πλευρά, το συμπέρασμα είναι ακριβώς το αντίθετο από αυτό που λένε οι οικονομολόγοι.

Τι γίνεται από την πλευρά της “επένδυσης”; Καθ’ όλη τη διάρκεια των 60s καθηγητές, τραπεζίτες, σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού συμφωνούσαν: το πανεπιστήμιο ήταν μια καλή ατομική επένδυση. Η ιδέα ήταν ότι έπρεπε να αντιμετωπίζεις τον εαυτό σου σαν μια μικρή επιχείρηση -σαν μία μικρή General Motors- έτσι ώστε να μπορείς να επενδύσεις στην εαυτή σου πηγαίνοντας στο πανεπιστήμιο με τον ίδιο τρόπο που μια επιχείρηση αγοράζει μηχανήματα με σκοπό να έχει μεγαλύτερα κέρδη βάσει της αρχής: πρέπει να ξοδέψεις χρήματα (να επενδύσεις) για να βγάλεις χρήματα. Αν μπόρεσες να μαζέψεις τα χρήματα (και είχες και γερό στομάχι) για να πας στο πανεπιστήμιο είτε παίρνοντας δάνειο, είτε κάνοντας δεύτερη δουλειά, ή βάζοντας τους γονείς σου να πληρώσουν, θα μπορούσες να περιμένεις να βγάλεις κάποιο κέρδος από αυτά, επειδή αναμένεις να βρεις μια πιο καλοπληρωμένη δουλειά στο μέλλον εξαιτίας της καλύτερης εκπαίδευσής σου. Στο αποκορύφωμα αυτού που αποκαλούν “επανάσταση του ανθρωπίνου κεφαλαίου”, μορφωμένοι οικονομολόγοι αποφάνθηκαν ότι θα έχεις καλύτερες απολαβές επενδύοντας στην εκπαίδευσή σου παρά αγοράζοντας μετοχές μίας μεγάλης εταιρείας. Αυτό είναι ο καπιταλισμός προς την εργατική τάξη, με όλη του την εκδικητικότητα!

Πέρα από την απέχθεια που αυτή η “επενδυτική προσέγγιση” μπορεί να προκαλέσει-αν αποτελείς μια επιχείρηση τότε το

ένα μέρος σου πρόκειται να είναι εργάτρια και το άλλο μέρος σου θα είναι το αφεντικό αυτής της εργάτριας- κάποιος μπορεί να αναρωτηθεί αν πηγαίνοντας στο πανεπιστήμιο μπορεί πραγματικά να πάρει περισσότερα χρήματα μακροπρόθεσμα. Στα 60s όλοι σε διαβεβαίωναν ότι σίγουρα θα συμβεί αυτό, αλλά στα προσβεβλημένα από την κρίση 70s όλα είναι στον αέρα. Οι αυθεντίες τώρα λένε ότι όλες οι προηγούμενες αναλύσεις είναι παρεξηγημένες, ότι δε μπορείς να περιμένεις τόσο «καλές απολαβές» από την επένδυση στον εαυτό σου. Όπως ήταν αναμενόμενο τώρα αποδεικνύεται ότι δεν είσαι πιο επικερδής από ότι μία επιχείρηση. Στην καλύτερη περίπτωση το μόνο που μπορούν να υποσχεθούν είναι μια πιθανή αύξηση σε αυτό που αποκαλούν “ψυχικό” κέρδος. Σύμφωνα με αυτό, αν λάβεις περισσότερη εκπαίδευση ίσως να πιάσεις μια “καλύτερη”, αν όχι υψηλότερα αμειβόμενη, δουλειά· αλλά ακόμα και αυτό δεν είναι εγγυημένο, ειδικά αφότου όλες οι “καλές”, “τακτοποιημένες» δουλειές γίνονται επισφαλείς, δυσκολότερες, και ακόμα και πιο επικίνδυνες, π.χ. η διδασκαλία. Φαίνεται πως η φοιτητική ιδιότητα είναι «ελαττωματικά σχεδιασμένη».

Είναι προφανές σε κάθε μαθήτρια/φοιτήτρια ότι αυτή η επενδυτική προσπάθεια που επιχειρεί να φανερώσει τη σοφία του να δουλεύεις δωρεάν ή ακόμα και του να πληρώνεις για να δουλεύεις στο πανεπιστήμιο είναι μία ψευδαίσθηση. Οπότε γίνεται όλο και πιο δύσκολο να πείσεις κάποιον να δαπανήσει χρήματα για σπουδές βάσει του αφηγήματος που παρουσιάζει το άτομο ως μια επικερδή επιχείρηση. Έτσι τώρα οι ισχυρισμοί των οικονομολόγων και για τις δύο πλευρές καταρρέουν, αλλά εν μέσω αυτής της ήττας η φοιτητική εργασία βρίσκει ένα νέο και αναπάντεχο υποστηρικτή: την Αριστερά.

Ο “σοσιαλιστής” δάσκαλος και ο “επαναστάτης” φοιτητής έχουν γίνει οι πιο πιστοί υποστηρικτές του δημόσιου πανεπιστημίου και εναντιώνονται στις περικοπές του προϋπολογισμού και τα συναφή. Γιατί; Η ιστορία τους είναι κάπως έτσι: η εκπαίδευση οδηγεί στην ικανότητα να δημιουργείς περισσότερες και ευρύτερες συνδέσεις για την κοινωνική σου κατάσταση, με απλά λόγια, η εκπαίδευση σε κάνει πιο συνειδητοποιημένο. Από τη στιγμή που τα δημόσια πανεπιστήμια δημιουργούν τη δυνατότητα για την ύπαρξη μιας αρκετά μορφωμένης εργατικής τάξης, κάνουν εφικτό για την εργατική τάξη να αποκτήσει περισσότερη ταξική συνείδηση· επιπλέον, μια πιο συνειδητοποιημένη εργατική τάξη θα δώσει λιγότερη σημασία στις απλές “οικονομίστικες” απαιτήσεις για περισσότερα λεφτά και λιγότερη εργασία, και θα δώσει περισσότερη σημασία στο πολιτικό καθήκον να “οικοδομήσουν τον σοσιαλισμό”. Αυτή η λογική δίνει στην Αριστερά μια εξήγηση για την κρίση του πανεπιστημίου-το κεφάλαιο φοβάται την αρκετά συνειδητοποιημένη εργατική τάξη που το πανεπιστήμιο άρχισε να γεννά- και μια απαίτηση- περισσότερη φοιτητική εργασία και όχι λιγότερη! Άρα στο όνομα της πολιτικής συνείδησης και του σοσιαλισμού οι αριστεροί εντείνουν τη φοιτητική εργασία (η οποία είναι απλά απλήρωτη εργασία) και αποδοκιμάζουν τις φοιτητικές απαιτήσεις για λιγότερη εργασία ως καπιταλιστική οπισθοδρόμηση. Σε μια στιγμή που οι πιο συνηθισμένες ρητορικές υποστήριξης της δωρεάν εργασίας που γίνεται στο πανεπιστήμιο αποκαλύπτονται, η Αριστερά αρπάζει την ευκαιρία να ξυπνήσει την εργατική τάξη από τον “υλιστικό” της ύπνο και να την οδηγήσει στην ανώτερη της αποστολή: τη δημιουργία της σοσιαλιστικής κοινωνίας.

Αλλά η Αριστερά έρχεται σε αντιπαράθεση με αυτήν την παλιά ερώτηση που είχε τεθεί σε προηγούμενους καθοδηγητές της εργατικής τάξης: ποιος πρέπει να εκπαιδεύσει τους εκπαιδευτές; Αφού η Αριστερά δεν ξεκινά από το προφανές: η φοιτητική εργασία είναι απλήρωτη εργασία, όλες οι προσπάθειες της οδηγούν σε περαιτέρω απλήρωτη εργασία για το κεφάλαιο, για περισσότερη εκμετάλλευση. Όλες οι προσπάθειές της να αυξήσει την ταξική συνείδηση αγνοούν τον έλεγχο που έχει το κεφάλαιο στα εδάφη του, με αποτέλεσμα η αριστερά να καταλήγει να υποστηρίζει σταθερά τις προσπάθειες του κεφαλαίου να εντείνει την εργασία, εκλογικεύοντας και πειθαρχώντας την εργατική τάξη. Συνεπώς η "οικοδόμηση του σοσιαλισμού" γίνεται απλά ένας ακόμη μηχανισμός για περισσότερη απλήρωτη εργασία στην υπηρεσία του κεφαλαίου.

Επομένως η υπεράσπιση του απλήρωτου χαρακτήρα της φοιτητικής εργασίας από το κεφάλαιο και την Αριστερά πέφτει στο κενό.

Οι μαθητή(ρι)ες/φοιτητή(ρι)ες είναι απλήρωτες εργάτ(ρι)ες

Τα μαθητά/φοιτητά ανήκουν στην εργατική τάξη. Πιο συγκεκριμένα, ανήκουμε στο κομμάτι εκείνο της εργατικής τάξης, που είναι άμισθο (απλήρωτο). Η απουσία μισθού μας καταδικάζει σε συνθήκες φτώχειας, εξάρτησης και υπερεργασίας. Όμως το χειρότερο από όλα είναι, ότι με το να εργαζόμαστε αμισθί, στερούμαστε τη δύναμη που ο μισθός μας προσφέρει για την αντιμετώπιση του κεφαλαίου.

Χωρίς μισθό είμαστε καταδικασμένα σε ζωές όπου απλά υπάρχουμε. Είμαστε υποχρεωμένα να επιβιώνουμε σε συνθήκες που άλλα δεν θα ανέχονταν. Η στέγη που έχουμε τη δυνατότητα να ενοικιάσουμε είναι κατώτερης ποιότητας και υπερπληθείς. Η τροφή που τρώμε -που ΠΡΕΠΕΙ να τρώμε- αποτελεί φθηνή ιδρυματική τροφή από τις πιο φτηνιάρικες μάρκες. Η ένδυση και η διασκέδασή μας είναι τυποποιημένα και μουντά. Αποτελούμε ξεκάθαρη περίπτωση φτώχειας.

Από τη στιγμή που είμαστε κατά βάση άμισθοι αλλά παρόλα αυτά πρέπει να ζήσουμε, αναγκαζόμαστε να βρούμε τα χρήματα από κάπου αλλού, εξαρτώμενα από κάποιο που λαμβάνει μισθό. Για κάποια μαθητά/φοιτητά, τα μέσα διαβίωσης και τα δίδακτρα είναι στη καλύτερη περίπτωση, μερικώς καλυμμένα από κάποιο αγαπητό συγγενή. Ως απλήρωτα μαθητά/φοιτητά, ωστόσο, βρισκόμαστε σε πλήρη εξαρτητική σχέση με τους γονείς μας ή άλλους χορηγούς, γεγονός που μας καθιστά ανίσχυρα. Επιπλέον, εφόσον ολόκληρη η οικογένεια αναγκάζεται να κάνει θυσίες οι γονείς βρίσκουν δεύτερη δουλειά και χύνουν ιδρώτα για να πληρώσουν την εκπαίδευσή μας, έτσι αποδυναμώνονται στον αγώνα ενάντια στην εργασία, ενώ παράλληλα εμείς εκβιαστικά αποδεχόμαστε την σχολική/φοιτητική εργασία. Ακόμα και αν κάνουμε όση δουλειά όσο τα μισθωτά, αναγκαζόμαστε να είμαστε εξαρτημένα από αυτά, με εξαίρεση τα φοιτητά που όντως λαμβάνουν μισθό (ένοπλες δυνάμεις, στην “περίφημη” φυλακή της Lompoc της Καλιφόρνια, προγράμματα εκπαίδευσης σε ιδιωτικές εταιρείες, εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού,) τα περισσότερα φοιτητά/ μαθητά δεν λαμβάνουν κανένα μισθό για τη σχολική/φοιτητική εργασία που επιτελούν.

Όσα από εμάς δεν δέχονται τέτοιου είδους υποστήριξη, η έλλειψη μισθού οδηγεί στην ανάγκη για μία επιπλέον εξωσχολική εργασία. Και αφού η αγορά εργασίας είναι κορεσμένη από φοιτητά/μαθητά που αναζητούν εργασία, το κεφάλαιο επιβάλλει πενιχρούς χαμηλούς μισθούς και κερδοφορεί στις πλάτες μας. Ως αποτέλεσμα εργαζόμαστε ακόμα

περισσότερες ώρες ή σε ακόμα περισσότερες δουλειές. Από τη στιγμή που η σχολική/φοιτητική εργασία είναι άμισθη, τα περισσότερα από εμάς αναγκαζόμαστε να εργαζόμαστε στις υποτιθέμενες καλοκαιρινές διακοπές. Ακόμα και στα ρεπό μας, δεν έχουμε τα χρήματα να τα απολαύσουμε. Αυτή η γελοιότητα γιγαντώνεται από τις απαιτήσεις για υψηλή παραγωγικότητα που μας επιβάλλονται διαρκώς ως μαθητά/φοιτητά (εξετάσεις, τεστ, εργασίες). Και παρεπιπτόντως προγραμματιζόμαστε έτσι ώστε να απαιτούμε από τα εαυτά μας, πιο υψηλές επιδόσεις παραγωγικότητας (προαιρετικές εργασίες για έξτρα βαθμό, μονοπώληση του διαβάσματος και της σκέψης μας για τη σχολή- και όχι για τα εαυτά μας, πρακτική, ιδιαίτερα κλπ). Από τη μία υποχρεωνόμαστε να δουλεύουμε για το τίποτα, και από την άλλη, σχεδόν για το τίποτα.

Φυσικά, μας λένε ότι όλα αυτά θα αποδώσουν στο μέλλον. Μας λένε ότι θα μα δοθεί αυτή η ουσιώδης, υψηλόμισθη δουλειά με γραμματέα. Η τζάμπα εργασία μας δεν θα είναι μάταιη. Όμως, όπως πολύ καλά γνωρίζουμε, πριν καν βγούμε χορεύοντας χαρωπά έξω από αυτό το εργοστάσιο, δεν υπάρχει τίποτα άλλο να περιμένει καμία παρά μία άκρως καταθλιπτική εργασία ως ξενοδοχειακός υπάλληλος στο τοπικό Holiday Inn, είτε, στη καλύτερη ως γραμματέας στους παλιούς γνώριμους εργασιακούς χώρους του πανεπιστημίου.

Στη πραγματικότητα, οι μόνες περιπτώσεις στις μέρες μας κατά τις οποίες τα φοιτητά, έχουν ξεκινήσει ήδη να πληρώνονται για τη φοιτητική τους εργασία, είναι οι εξής:

-Ένοπλες δυνάμεις- Η ROTC (Reserve Officers' Training Corps) πληρώνει 100 δολάρια το μήνα συν τα δίδακτρα της φοίτησης

-Μερικές εταιρείες πληρώνουν τα ερ-

γαζόμενα να παρακολουθούν νυχτερινό σχολείο ή να συνεχίζουν τις σπουδές τους σε ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης.

-Στην Lompoc Jail μερικοί από τους κρατούμενους πληρώνονται για να κάνουν φοιτητική εργασία στο πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια.

-Σε προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας -Οι διδακτορικοί -Βετεράνοι της εποχής του Βιετνάμ

Μισθοί στα Φοιτητά/Μαθητά!

Έχουμε μπουχτίσει να δουλεύουμε τσάμπα!

Απαιτούμε πραγματικά χρήματα για την φοιτητική/σχολική εργασία που κάνουμε!

Πρέπει να αναγκάσουμε το κεφάλαιο που εκμεταλλεύεται την εργασία μας, να πληρώσει για αυτήν. Μόνο τότε θα πάψουμε να εξαρτόμαστε από επιδόματα, τους γονείς μας, από το να δουλεύουμε σε δεύτερες και τρίτες δουλειές ή δουλεύοντας κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών για την διασφάλιση της ύπαρξής μας. Έχουμε ήδη δουλέψει το μισθό μας: τώρα ήρθε η ώρα να τον πληρωθούμε κιόλας. Μόνο με αυτό το τρόπο μπορούμε να ισχυροποιηθούμε στον αγώνα απέναντι στο κεφάλαιο.

Μπορούμε να κάνουμε πολλά με αυτά τα χρήματα. Πρώτον, θα δουλεύουμε λιγότερο αφού η "ανάγκη για εργασία" σε επιπλέον δουλειές εξαφανίζεται. Δεύτερον, θα απολαμβάνουμε αυτομάτως ένα υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης από τη στιγμή που θα έχουμε περισσότερα να ξοδέψουμε στα ρεπό μας από τη φοιτητική -σχολική εργασία. Τρίτον, θα αυξήσουμε το μέσο μισθό μιας ολόκληρης περιοχής που επηρεάζεται από την παρούσας μας, ως χαμηλόμισθοι εργάτες.

Με το να απέχουμε από τη σχολική εργασία, απαιτώντας μισθούς για τα μαθητά/φοιτητά, σκεφτόμαστε και ενεργούμε ενάντια στη δουλειά που κάνουμε. Επίσης μας τοποθετεί σε μία καλύτερη θέση για να πάρουμε τα φράγκα.

Τέρμα πια στην απλήρωτη φοιτητική/μαθητική εργασία!

The Wages for Students Students

Το κείμενο που ακολουθεί, αποτελεί τη τοποθέτηση της Υφανet στην εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 29/5/2021 στο χώρο της κατάληψης της Υφανet. Πιστεύουμε ότι αποτελεί μια ολοκληρωμένη τοποθέτηση γύρω από το ζήτημα της φοιτητικής εργασίας. Παράλληλα, εμείς επιλέξαμε να διερευνήσουμε το συγκεκριμένο ζήτημα από μια ελαφρώς διαφορετική σκοπιά, ευελπιστώντας ότι οι δύο αυτές προσεγγίσεις θα λειτουργήσουν διαλεκτικά, συνεισφέροντας δημιουργικά σε μια συζήτηση που έχει από καιρό ανοίξει.

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ **ΥΦΑΝΕΤ**

Τους προηγούμενους μήνες, παρακολουθήσαμε από κοντά και συμμετείχαμε στο φοιτητικό κίνημα που αναδύθηκε στην πόλη μας, αλλά και σε άλλες πόλεις, με μεγαλύτερες ή μικρότερες εντάσεις ανά περίπτωση. Είδαμε τα περιεχόμενα, τα αιτήματα και τις αρνήσεις που έβαζε το κίνημα στη δημόσια σφαίρα και τον αντίλογο που δημιουργήθηκε γύρω από αυτά. Από την «αόρατη» (και συνήθως απλήρωτη) έρευνα ή/και εργασία που πραγματοποιείται εντός του πανεπιστημίου, μέχρι την κατακερματισμένη καθημερινότητα στο campus και τις πειθαρχήσεις που προβλέπει ο νόμος 4777, η κίνηση των φοιτητ(ρι)ών επανέφερε στο προσκήνιο την πραγματική φύση του ελληνικού πανεπιστημίου. Στη συγκυρία αυτή, τίθενται δυναμικά ερωτήματα όπως το ποιός είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης εντός του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής; Πως αποκρύπτονται οι παραγωγικές διαδικασίες που τελούνται εντός του πανεπιστημίου και πως συνδέονται με τις αορατοποιημένες αναπαραγωγικές διαδικασίες εκτός του, όπως την οικιακή εργασία; Πως αρθρώνονται τα αιτήματά μας, πόσο πραγματοποιήσιμα ή ανέφικτα είναι, κατά πόσο είναι αμιγώς κοινωνικά ή πολιτικά και πως αλληλοεπιδρούν αυτά μεταξύ τους;

Από τα πρώτα, κιόλας, χρόνια της ζωής μας βρισκόμαστε αντιμέτωπες με έναν εξωτερικό καταναγκασμό. Πολύ πριν εισαχθούμε στην καπιταλιστική παραγωγή και την «αγορά εργασίας», πολύ πριν η δημιουργικότητά μας γίνει τρόπος για να πλουτίζουμε τα αφεντικά και το σώμα μας συνθλιβεί κάτω από τα γρανάζια της καπιταλιστικής διάρθρωσης της παραγωγής, έχουμε πάρει μέρος σε μια άλλη πολύ βασική λειτουργία. Όπως η μισθωτή εργασία, έτσι κι η εκπαίδευ-

ση, εμφανίζεται μπροστά μας ως ένας τεράστιος εξωτερικός καταναγκασμός, ως μια πειθαρχική διαδικασία που δεν μπορούμε να ελέγξουμε ή να έχουμε τον παραμικρό λόγο στο αν θέλουμε ή όχι να συμμετέχουμε σ' αυτήν. Μας κλέβουν ό, τι είναι πιο δημιουργικό μέσα μας: τα παιχνίδια, τις φιλίες, τους έρωτες, τα δάκρυα, τις άσκοπες βόλτες και τα παιδικά μας όνειρα και μας στοιβάζουν στα εργοστάσια της καπιταλιστικής εκπαίδευσης: τους παιδικούς σταθμούς και τα νηπιαγωγεία, τα σχολεία και τα ορφανοτροφεία, τα πανεπιστήμια και τα κάθε λογής εκπαιδευτήρια ανθρώπινων σωμάτων με έναν και μόνο σκοπό: την αναπαραγωγή της καπιταλιστικής σχέσης και τη συνέχιση της κρατικής κυριαρχίας.

Πίσω από τα μεγάλα λόγια για «μορφωμένους ανθρώπους» και «ολόπλευρη γνώση», βρίσκεται η πραγματική ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας: η ιδεολογική πειθάρχηση και η εξειδίκευση του νέου εργατικού δυναμικού που θα στελεχώσει την αγορά εργασίας. Η διαδικασία αυτή δεν είναι καθόλου ασήμαντη για το κράτος και το κεφάλαιο. Είναι ο τρόπος, με τον οποίο η εργατική δύναμη καταρτίζεται και εξειδικεύεται και άρα καθίσταται πιο άμεσα παραγωγική και αξιοποιήσιμη, ο τρόπος που η ζωντανή εργασία εντατικοποιείται και παράγει περισσότερο κέρδος μέσα σε πιο σύντομο χρονικό διάστημα. Είναι μια αναπαραγωγική (για τον καπιταλισμό) διαδικασία, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα της καπιταλιστικής παραγωγής.

Ο καπιταλισμός, προκειμένου να ξεπερνάει τις δομικές κρίσεις του σαν τρόπος παραγωγής, είναι αναγκασμένος να παράγει εκτός από τα μέσα κατανάλωσης (δηλαδή τα κάθε λογής εμπορεύματα προς αγοραπωλησία) και

τα μέσα παραγωγής. Η παραγωγή των μέσων παραγωγής είναι μια κομβική διαδικασία για το κεφάλαιο, καθώς η τεχνολογική καινοτομία, δηλαδή η ανάπτυξη ολοένα και πιο εξελιγμένων μηχανών, είναι αυτή που εντατικοποιεί πολλαπλασιαστικά την εργασία προκειμένου αυτή να αποδίδει ακόμη περισσότερο κέρδος. Η υπεραξία, όμως, δηλαδή το ποσοστό του κέρδους που προκύπτει, αν αφαιρέσουμε τον κοινωνικά αναγκαίο εργάσιμο χρόνο – μεταφρασμένο σε αξία – για να παραχθεί ένα προϊόν, προκύπτει μόνο από τη ζωντανή εργασία, δηλαδή από το εμπόρευμα εργατική δύναμη, από τον εξειδικευμένο προλετάριο. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι μια φαινομενικά αναπαραγωγική διαδικασία, όπως αυτή της εκπαίδευσης, στην πραγματικότητα βρίσκεται στον πυρήνα της καπιταλιστικής παραγωγής. Ο καπιταλισμός, εκτός από μηχανές και εμπορεύματα, παράγει κυριολεκτικά αυτούς και αυτές που είναι αναγκαίοι, προκειμένου τα τελευταία να δουλέψουν και να καταναλωθούν, προκειμένου να αποφέρουν κέρδος.

Γιατί τα λέμε, όμως, όλα αυτά; Γιατί θέλουμε να υποστηρίξουμε ότι η εκπαίδευση είναι ένας εξωτερικός εξαναγκασμός που προηγείται της μισθωτής εργασίας και βρίσκεται σε αντιστοιχία με αυτήν; Γιατί, στην τελική, θέλουμε να υπογραμμίσουμε τον παραγωγικό ρόλο του εργοστασίου της εκπαίδευσης, και να μη μείνουμε απλά στον κλασσικό ορισμό της ως ξεχωριστή σφαίρα αναπαραγωγής;

Αυτό που υποστηρίζουμε είναι, ότι η παραγωγή του καταρτισμένου και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, είναι μια άμεσα παραγωγική διαδικασία και ταυτόχρονα ένας εξωτερικός καταναγκασμός σε αντιστοιχία με τη μισθωτή εργασία. Ακόμη κι αν αυτή η εργασία, δεν παράγει άμεσα νέα αξία, συμβάλλει με την πραγματοποίησή της στη συνέχεια της κεφαλαιακής παραγωγής, στην ασταμάτητη λειτουργία της καπιταλιστικής μηχανής, στην απρόσκοπτη συνέχιση της διαδικασίας παραγωγής – διανομής – κατανάλωσης. Το να πηγαίνουν τα παιδιά στο σχολείο σημαίνει ότι οι γονείς τους μπορούν εκείνη την ώρα να εργάζονται. Απαραίτητη προϋπόθεση για να συνεχίσεις στο πανεπιστήμιο είναι να περάσεις από την ιδιωτική εκπαίδευση και τα φροντιστήρια, ενώ ολόκληρες τοπικές οικονομίες στηρίζονται στο άνοιγμα ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος προκειμένου να ενισχύσουν την κερδοφορία μικρών και μεγάλων αφεντικών. Ένα ολόκληρο πλέγμα εμπορευματικής κυκλοφορίας λαμβάνει χώρα, ακριβώς τη στιγμή που η εργατική δύναμη εξειδικεύεται προκειμένου να παράξει αξία μελλοντικά.

Από κει και πέρα, όσο περισσότερο βαθαίνει η καπιταλιστική κρίση, τόσο περισσότερο το κεφάλαιο αναζητά νέα πεδία κερδοφορίας, στην προσπάθειά του να την υπερβεί. Διαδικασίες που παλαιότερα ανήκαν αποκλειστικά στη σφαίρα της αναπαραγωγής (όπως η παιδεία και η υγεία), προσανατολίζονται ολοένα και περισσότερο στο να παράγουν άμεσα κέρδος για τα αφεντικά, υπάγονται σε μια νέα διαδικασία πρωταρχικής συσσώρευσης. Όπως προείπαμε, ήδη από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού, τα παιδιά είναι σχεδόν αναγκασμένα να πηγαίνουν σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών ή και να κάνουν ιδιαίτερα προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες υποχρεώσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το ίδιο, φυσικά, ισχύει και στο λύκειο, όπου τα φροντιστήρια εδώ και χρόνια είχαν σχεδόν αντικαταστήσει το δημόσιο σχολείο, μετακυλίωντας το κόστος, στις πλά-

τες των μαθητριών και των οικογενειών τους, την ίδια στιγμή που εκπαιδευτικές αναδιαρθρώσεις έρχονταν να δώσουν τζάμπα ή κακοπληρωμένη εργασία στα αφεντικά, με τους θεσμούς της μαθητείας στα ΕΠΑΛ ή μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΟΑΕΔ.

Στο πανεπιστήμιο, φυσικά, τα πράγματα είναι πολύ πιο ξεκάθαρα. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκεται πλέον στις κορυφές των τομέων της καπιταλιστικής ανάπτυξης, καθώς εκτός από τη «βαριά βιομηχανία» της παραγωγής εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού επιτελεί και δύο πολύ σημαντικές λειτουργίες για την καπιταλιστική ανάπτυξη: ευνοεί και παράγει έρευνα και καινοτομία. Δηλαδή παραγωγή μέσων παραγωγής: εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και τεχνολογικών καινοτομιών, στοιχεία απαραίτητα για την ανάπτυξη της κερδοφορίας του κεφαλαίου.

Ταυτόχρονα, όμως, ολοένα και περισσότερες διαδικασίες προσανατολίζονται στην άμεση παραγωγή κέρδους. Δεν είναι τυχαίο ότι από τις εκπαιδευτικές αναδιαρθρώσεις του '11 και μετά (με τον νόμο Διαμαντοπούλου), τα μεταπτυχιακά προγράμματα έχουν υπερπολλαπλασιαστεί (με τα περισσότερα απ' αυτά να είναι πλέον επί πληρωμή), ενώ υπάρχει μια συνολικότερη στροφή, με τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές να αυξάνονται ποσοστιαία μέσα στο πανεπιστήμιο. Μ' αυτόν τον τρόπο, ένα κομμάτι φοιτητ(ρι)ών που θα έβγαινε στην ανεργία, παρατείνει τις σπουδές του και την ίδια στιγμή συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία χωρίς να χάνεται χρόνος, καθώς τα μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα σπουδών είναι που αποφέρουν το μεγαλύτερο κέρδος.

Οι τρόποι πολλοί: Μεταπτυχιακά επί πληρωμή, διπλωματικές εργασίες που πωλούνται σε επιχειρήσεις ή συμβάλλουν στα βιογραφικά των καθηγητών, κακοπληρωμένες ή/και απλήρωτες πρακτικές προπτυχιακών φοιτητών/τριών, αορατοποιημένη και υπερεντατικοποιημένη εργασία διδακτορικών στα εργαστήρια για φαρμακοβιομηχανίες ή για το στρατό και την αστυνομία, επιχειρηματικές ομάδες start-upράκηδων φοιτητών και ένα σωρό άλλες λειτουργίες παραγωγής κέρδους λαμβάνουν χώρα την ίδια στιγμή. Το πανεπιστήμιο καθίσταται όλο και περισσότερο ένα καλορυθμισμένο καπιταλιστικό οικοσύστημα που ευνοεί την παραγωγή κέρδους σε κάθε πτυχή του και ό,τι εμποδίζει ή παρακωλύει την καπιταλιστική κερδοφορία πρέπει να εξαλειφθεί.

Βλέπουμε, λοιπόν, πως η αναπαραγωγική σφαίρα της εκπαίδευσης έχει στον πυρήνα της όχι μόνο την παραγωγική «στιγμή» του εργασιακού υποκειμένου, αλλά και την άμεση παραγωγή αξίας μέσα από την παραγωγή, τη διανομή και την πώληση εμπορευμάτων και φυσικά μέσα από την εκμετάλλευση της άμισθης ή κακοπληρωμένης εργασίας ενός φοιτητικού σώματος, πρακτικάρων, μεταπτυχιακών και ερευνητριών που εργάζονται κανονικότητα μέσα στο πανεπιστήμιο.

Με τον ίδιο τρόπο, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και για την οικιακή εργασία ως (ανα)παραγωγική εργασία. Παρόλο που, δεν παράγεται άμεση αξία για το κεφάλαιο, οι διαδικασίες αυτή είναι απαραίτητες για τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Το μαγείρεμα, η καθαριότητα του σπιτιού, το μέγαλωμα των παιδιών, λειτουργίες δηλαδή που περιλαμβάνει η οικιακή εργασία, είναι απαραίτητες για την καπιταλιστική πραγματικότητα, καθώς πρόκειται για τη συντήρηση της εργατικής δύναμης του προλεταρίου, ώστε να είναι σε θέση να επιστρέψει στη δου-

λειά και την επόμενη ημέρα. Αντίστοιχα, απαραίτητη είναι και η φοιτητική εργασία, μέσω της οποίας το άτομο καταβάλει προσπάθεια ώστε να εξειδικευτεί και να «χτίσει» την εργατική του δύναμη με τέτοιο τρόπο, ώστε να ικανοποιεί τις εκάστοτε ανάγκες του κεφαλαίου.

Η παγίωση των υποκειμένων σε συγκεκριμένους ρόλους είναι δομικό στοιχείο της καπιταλιστικής κοινωνίας. Από μικρές μαθαίνουμε ότι ως γυναίκες σκοπός μας είναι να γίνουμε καλές μανάδες – σύζυγοι και αργότερα ότι ως φοιτήτριες σκοπός μας είναι να διαβάσουμε, ώστε να γίνουμε χρήσιμες εργαζόμενες. Ενώ, όμως, η επιτέλεση των συγκεκριμένων ρόλων είναι κοινωνικά καθιερωμένα και απαραίτητα για τη συνέχιση της ύπαρξης του καπιταλισμού, η εργασία που πραγματοποιείται κατά την επιτέλεση αυτή είναι αορατοποιημένη, είτε μιλάμε για την αναπαραγωγική εργασία της φροντίδας στο περιβάλλον του σπιτιού, είτε για την αναπαραγωγική εργασία της προετοιμασίας της μελλοντικής εργατικής δύναμης. Και, όταν λέμε ότι είναι αορατοποιημένη, εννοούμε, ότι, ενώ τα υποκείμενα είναι κοινωνικά ορατά και σημαντικό κομμάτι του κοινωνικού σώματος, η εργασία που επιτελούν δεν αναγνωρίζεται ως τέτοια, αλλά ονοματίζεται φροντίδα ή/και καθήκον.

Η μη αναγνώριση των παραπάνω δραστηριοτήτων ως δουλειά, εκτός από την απουσία οικονομικής ανταπόδοσης για αυτή, οδηγεί και στην ανάθεση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων στα υποκείμενα και την προσκόλλησή τους σε αυτές. Από τη μία μεριά, έχουμε τη φυσικοποίηση του γυναικείου ρόλου στο περιβάλλον του σπιτιού, ως το κεντρικό στέλεχος της αναπαραγωγικής εργασίας που τελείται και από την άλλη, τη φυσικοποίηση του ρόλου του φοιτητή ως αυτού

που έχει υποχρέωση να περνάει μαθήματα. Έτσι, η κυρίαρχη ιδεολογία, μέσω της διαρκούς παρέμβασης σε κάθε πτυχή της ζωής μας (από τις ερωτικές σχέσεις, μέχρι τους χώρους εργασίας) διασφαλίζει την καθήλωση των δύο αυτών υποκειμένων σε συγκεκριμένα καθήκοντα, με αποτέλεσμα οποιοδήποτε παρεκκλίνει από τις πολύ συγκεκριμένες αυτές επιτελέσεις, να θεωρείται προβληματικό και να πρέπει να νουθετηθεί/τιμωρηθεί, ώστε να επιστρέψει στην «κανονική του πορεία». Στην πραγματικότητα, η γυναίκα που δεν αναλαμβάνει τη φροντίδα ενός σπιτιού και η φοιτήτρια που δεν περνάει μαθήματα, είναι εμπόδιο στην καπιταλιστική ανάπτυξη, όχι απλά επειδή αρνείται τον κυρίαρχο τρόπο ζωής, αλλά κυρίως γιατί είναι λιγότερο παραγωγικές ως προς την καπιταλιστική σχέση. Ο εργάτης, ο οποίος επιστρέφοντας από τη δουλειά θα πρέπει να συνεχίσει να εργάζεται για τη μετατροπή της αξίας της εργατικής του δύναμης (μισθός), την οποία έχει μόλις πουλήσει, σε υπηρεσίες και μέσα απαραίτητα για την επιβίωση του, θα είναι ένας λιγότερο παραγωγικός εργάτης στο (άμεσο – παραγωγικό) εργασιακό του πεδίο. Αντίστοιχα, και η φοιτήτρια που δεν επιταχύνει τη διαδικασία εξειδίκευσης και εισαγωγής της στην αγορά εργασίας, δε συμβάλει στην αύξηση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, είτε υπάρχει αναγκαιότητα κάλυψης συγκεκριμένων θέσεων, είτε απλά ως πλεονάζον εργατικό δυναμικό.

Τέλος, η αορατοποίηση της οικιακής και φοιτητικής εργασίας οδηγεί και στην υποτίμηση των εργασιακών συνθηκών των υποκειμένων που την επιτελούν. Όπως πολύ σωστά αναφέρεται και στην μπροσούρα: «η αόρατη εργασία είναι υποτιμημένη εργασία». Οι γυναίκες και οι φοιτήτριες καλούνται να εργαστούν κάτω από δοσμένες συνθήκες, χωρίς να υπάρχει κάποιο πεδίο διεκδίκησης πάνω σε αυτές, καθώς η εργασία τους παρουσιάζεται ως χρέος απέναντι στην κοινωνία και φυσικά στους ίδιες. Προφανώς, δεν εννοούμε, ότι δεν μπορούν και δεν έχουν υπάρξει αγώνες σε αυτά τα πεδία. Οι αγώνες γύρω από τον έμμεσο μισθό, από το κόστος φοίτησης μέχρι την προνοιακή πολιτική του κράτους, είναι συνεπές κομμάτι των κοινωνικών διεκδικήσεων. Παρόλα αυτά, η επιβεβλημένη θολή φύση των παραπάνω λειτουργιών έχει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό των αιτημάτων που μπορούν να τεθούν και των συνδέσεων που μπορούν να γίνουν. Συχνά, ο κοινωνικός διάλογος γύρω από τα πεδία αυτά, εγκλωβίζεται σε διατυπώσεις – παραινέσεις «ευγενικότερης» διαχείρισης των καταπιεστικών συνθηκών που προκύπτουν και ακόμα πιο συχνά δεν αναγνωρίζεται η εκμεταλλευτική σχέση ως τέτοια. Συνολικά, το να αναγνωρίζουμε ξεκάθαρα ποια είναι η θέση μας εντός καπιταλισμού, δημιουργεί καλύτερους όρους στις μελλοντικές μας διεκδικήσεις.

**Οκ, είναι
εργασία.**

Κα **τώρα** τι;

Έχοντας αναδείξει την εργασία εντός των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, καλούμαστε να κάνουμε ένα βήμα παραπέρα. Το ότι αναγνωρίσαμε και κατονομάσαμε μια κατάσταση η οποία αορατοποιείται από το κεφάλαιο και κανονικοποιείται από το κράτος ενέχει, σίγουρα, μια αξιοσημείωτη δυναμική ως άρνηση στους ηγεμονικούς λόγους. Θεωρητικοποιώντας την εμπειρία μας μέσα στα πανεπιστήμια εντός της αναλυτικής κατηγορίας της εργασίας επιχειρούμε να συνδέσουμε την υποκειμενικότητα και την καθημερινότητα με ερωτήματα που αφορούν τις θεσμικές δομές του κράτους, την πολιτική οικονομία, αλλά και την αντίσταση.

Αξίζει να αναλύσουμε λίγο παραπάνω το πώς η υποκειμενικότητα διαπλάθεται μέσω της λογοθετικής παραγωγής των φοιτητ(ρι)ών ως «μη-εργαζόμενα» άτομα. Θα άξιζε, δηλαδή, να σκεφτούμε πώς ο ορισμός αυτός διαμορφώνει την πρακτική και την εξωθεί πέρα της κριτικής, ως φυσιολογικής και μόνιμης. Έτσι, σκεπτόμενες αυτά, ξεφεύγουμε από το πεδίο του λόγου και βλέπουμε πώς και στην πράξη μένουμε απλήρωτα και αδύναμα. Η πρακτική εμπειρία εντός των σχολών θεωρείται ως «λογικό καθήκον» των φοιτητ(ρι)ών και δεν τίθεται προς αμφισβήτηση, με αποτέλεσμα την αυτό-πειθάρχηση σε νόρμες υποταγής, αλλά και την εξατομίκευση, με την έννοια της ατομικής προσπάθειας νίκης στην καπιταλιστική αρένα.

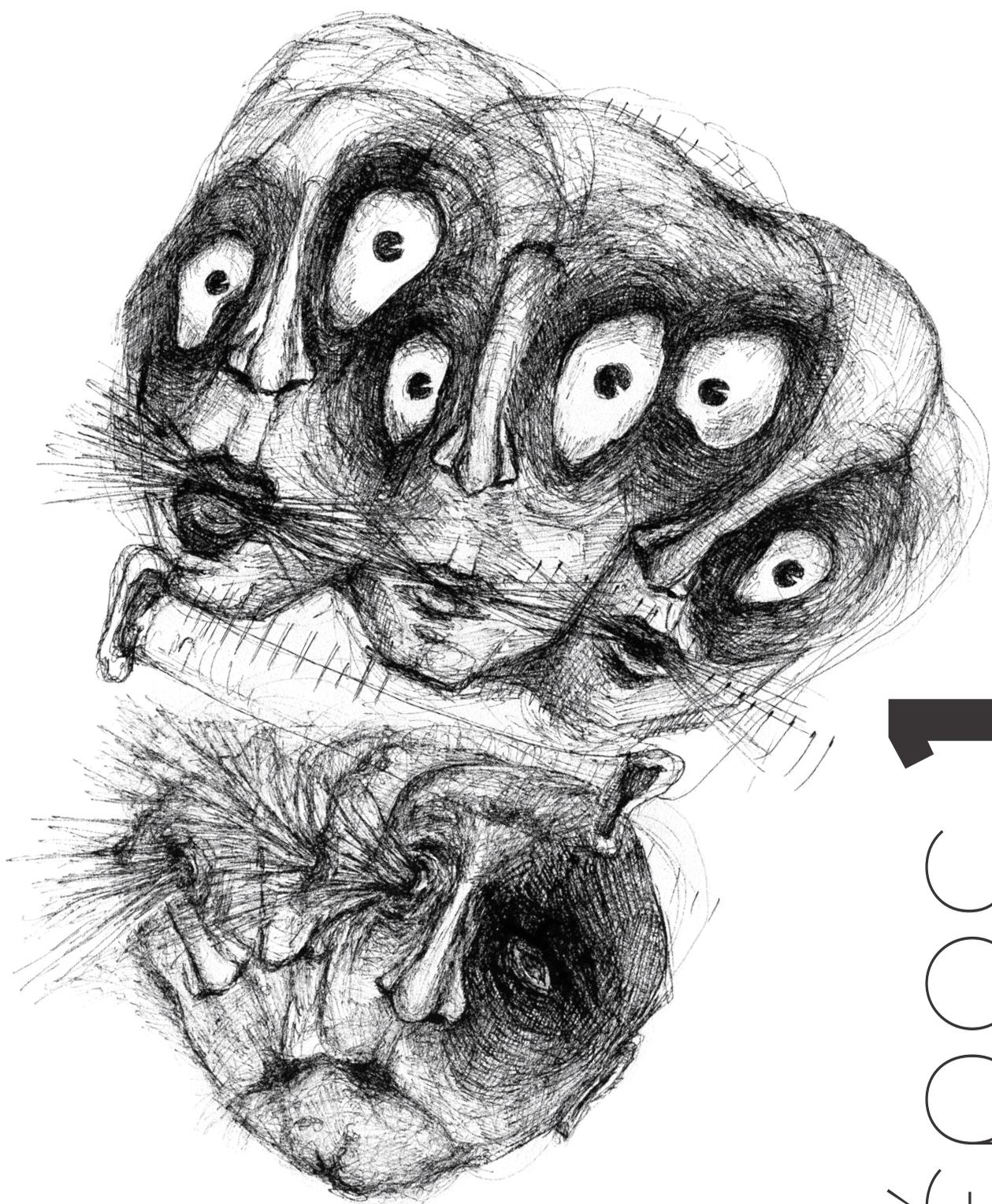
Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι η ανάδειξη της φοίτησης ως εργασία, ως λόγος στον αντίποδα της ενσωμάτωσης της κυρίαρχης ιδεολογίας, ενέχει μια ριζοσπαστική προοπτική. Είναι ριζοσπαστική, αφού η αυτοσυνείδηση προσφέρει ενδυνάμωση, ακόμα και αν αυτή γεννάται μέσα από την αγανάκτηση του να διαπιστώνεις τη συστηματική σου εκμετάλλευση. Είναι, επίσης, ριζοσπαστική, επειδή διευρύνει τις δυνατότητες σχηματισμού κοινοτήτων αγώνα, κοινοτήτων που μπορούν να συσταθούν εκκινώντας από την εργατική εμπειρία. Ωστόσο, αν και δύνανται να συσταθούν βάση της εργατικής εμπειρίας, σκοπός τους θα πρέπει να είναι να την υπερβούν. Εδώ είναι το επόμενο βήμα που καλούμαστε να κάνουμε.

Το παρόν κείμενο επιδιώκει να παρουσιάσει ένα δρόμο προς αυτό το επόμενο βήμα, δηλαδή να παρουσιάσει την ανάγκη όχι να αποδεχτούμε την εργασία, αλλά να την αρνηθούμε. Μόνο η άρνηση της εργασίας παρέχει ένα συνολικότερο πλαίσιο ικανό να υπερβεί τα ποσοτικά αιτήματα (*γιατί τόσο μισθό δικαιούμαστε άραγε οεο; Είναι οκ ο κατώτερος;*) και να πυροδοτήσει ένα όραμα- και όχι μια απλή «έκκληση»- για μια εντελώς διαφορετική ζωή. Αυτή η άρνηση της εργασίας συναρτάται από την ταξική θεώρηση που υιοθετούμε. Οπότε θα χρειαστεί να συζητήσουμε τι θεωρούμε ταξικό αγώνα.

Ο λόγος περί μισθών είναι χρήσιμος στο πρωταρχικό επίπεδο αποκάλυψης του είδους της εργασίας και των τρόπων θεμελίωσης της κυριαρχίας. Από εκεί και πέρα, κάθε εμμονή στον μισθό καθαυτό είναι άχρηστη, αν όχι επικίνδυνη: δεν είναι περισσότερο ρηξικέλευθο να απαιτούμε μισθό για κάθε μορφή εργασίας, απ' ό,τι είναι να παρακαλούμε θεσμικά για τα «δικαιώματά μας» στην εργασία, είτε είναι έμμισθη ή άμισθη. Ας μην παγώσουμε σε σχήματα μετριοπαθών και αφομοιώσιμων διεκδικήσεων. Το να έχεις μια (αναγνωρισμένη) θέση στις σχέσεις καπιταλιστικής εκμετάλλευσης δεν είναι περισσότερο ελευθεριακό από το να υπάρχουν στο περιθώριο τους. Το ζήτημα δεν είναι απλά αν έχεις θέση στην καπιταλιστική κοινωνία, αλλά τι επιλέγεις να πεις και να κάνεις από την θέση σου. Το ζήτημα είναι «να έχεις φωνή εναντιωματική, συλλογική και ελευθεριακή»¹. Επομένως, με το πρώτο κείμενό μας για «μισθούς στα φοιτητά» δεν λέγαμε απλά «ε, κοιτάξτε τι γίνεται μέσα στα Πανεπιστήμια, είμαστε εργάτες, αναγνωρίστε μας», αλλά θεωρητικοποιούσαμε την ανάγκη μας να μην είμαστε εργάτες. Αυτό που αναγνωρίσαμε και συμπεριλαμβάνουμε στο ανταγωνιστικό μας λεξιλόγιο δεν είναι η εργασία, αλλά μια διαφορετική ταξική συνείδηση.

Σε αυτό το τμήμα της μπροσούρας, η ιδέα της εργασίας εντός των Πανεπιστημίων θα αποτελέσει αφετηρία αναστοχασμού για να διατυπωθεί αφενός μια κριτική για της τυποποιήσεις της εργασίας, αφετέρου μια πρόταση, μια στρατηγική πρόκληση για αγωνιστική οργάνωση και συνάντηση εντός και εκτός σχολών. Στο δεύτερο μέρος θα προσεγγίσουμε στενότερα αυτή την ταξική συνείδηση.

1. Chandra Talpade Mohanty «Φεμινισμός χωρίς σύνορα- Αποαποικιοποίηση της θεωρίας και αλληλεγγύη στην πράξη» εκδ. oposito.

Μέρος 1

ΣΟΦΙΑ

Να αναγνωρίσουμε την εργασία για να... την αρνηθούμε.

Ο καπιταλισμός έχει δομήσει έτσι την οργάνωση της εργασίας, ώστε είναι αδύνατο- καθώς είναι πλήρως αντιφατικό με τον ίδιο τον καπιταλισμό- να αναγνωριστούν κάποιες αορατοποιημένες εργασίες ως τέτοιες. Αντιθέτως ο καπιταλισμός γεννάει, αναπαραγάγει και συντηρεί τέτοιες μορφές εργασίας. Οπότε δεν αρκεί απλά να αλλάξουμε τον ορισμό της εργασίας και να «εξυψώσουμε» την σχολική εργασία σε «πραγματική» εργασία, αλλά να κάνουμε κριτική στην ίδια την εργασία και στις ίδιες τις καπιταλιστικές σχέσεις που την συντηρούν.

Μια φράση όπως το «μισθοί στα φοιτητά» δεν είναι ολοκληρωμένη πολιτική πρόταση και δεν χρειάζεται να ιδρώσουμε για να την υποστηρίξουμε ως τέτοια. Είναι περισσότερο ένα προβοκατόρικο σύνθημα- σπίθα για να ανάψει μια πολύ μεγαλύτερη εστία φωτιάς, παρά το φωτεινό σημείο όπου πρέπει να προσηλωθούμε. Οι αντιαποικιακοί φεμινισμοί² έχουν

2. Οι αντιαποικιακοί φεμινισμοί προτείνουν μια κριτική που «βασίζεται στον ιστορικό υλισμό και έχει στο κέντρο της το φυλετικοποιημένο φύλο. Η εν λόγω ανάλυση ξεκινά από και αγκυρώνεται στις πιο περιθωριακές γυναίκες κοινότητες-των φτωχών γυναικών όλων των χρωμάτων στα πλούσια και νεοαποικιακά κράτη των γυναικών του Τρίτου Κόσμου (...) αυτή η εμπειρική και αναλυτική αγκύρωση προσφέρει ένα πιο συμπεριληπτικό παράδειγμα για να στοχαστούμε πάνω στον κόσμο και την δικαιοσύνη (...) Ξεκινώντας από τις ζωές των περιθωριοποιημένων γυναικείων κοινοτήτων μπορώ να προσεγγίσω την εξουσία και να καταστήσω ορατούς τους μηχανισμούς της (...) Η εν λόγω ανάλυση αξιοποιεί την εννόηση του επιστημονικού προνομίου που αναπτύχθηκε από τις θεωρητικούς της φεμινιστικής προσέγγισης της τοποθετημένης γνώσης (με ρίζες στον ιστορικό υλισμό του Μαρξ και του Λουκατς) καθώς και από τους μεταθετικιστές ρεαλιστές που αναλύουν την εμπειρία, την ταυτότητα καθώς τις επιστημονικές συνέπειες της κοινωνικής τοποθέτησης. Συνεπώς αυτή η ανάλυση είναι υλιστική και «ρεαλιστική», όπως και αντιθετική προς αυτή του μεταμοντέρνου σχετικισμού (...) Υπάρχουν αιτιακές σχέσεις μεταξύ περιθωριοποιημένων κοινωνικών τοποθετήσεων και βιωμάτων και της ικανότητας των δρώντων ανθρώπων να εξάγουν και αναλύουν τα χαρακτηριστικά της καπιταλιστικής κοινωνίας. (...) Δεν ισχυρίζομαι ότι όλες οι περιθωριοποιημένες τοποθετήσεις παράγουν κρίσιμης σημασίας γνώση για την εξουσία και τις ανισότητες αλλά ότι μέσα σε ένα ενοποιημένο καπιταλιστικό σύστημα, η ιδιαίτερη προοπτική των φτωχών αυτόχθονων γυναικών και των γυναικών του Τρίτου Κόσμου/ Νότου αποτελεί μια ποιο συμπεριληπτική θέαση της συστημικής εξουσίας». Από: Chandra Talpade Mohanty «Φεμινισμός χωρίς σύνορα- Αποαποικιοποίηση της θεωρίας και αλληλεγγύη στην πράξη» εκδ. oposito

φανερώσει – περισσότερο από κάθε άλλη ριζοσπαστική κριτική- πως συχνά κάτι μένει εκτός και πέρα από το πεδίο όρασής και κατανόησής μας, κάτι που συνεχίζουμε να το αγνοούμε/ περιφρονούμε. Όταν καταφέρουμε να το εντοπίσουμε και εν τέλει να το ονομάσουμε, αυτό είναι μια δυναμική στιγμή. Όμως αυτή η στιγμή πρέπει να ενταχθεί σε ένα συνεχές. Ένα συνεχές με ανατρεπτικές διαθέσεις. Οπότε εν προκειμένω, με τη φράση «μισθοί στα φοιτητά» αποκαλύπτεται μια κεκαλυμμένη πραγματικότητα.

Η φεμινίστρια Πάτερμαν έδειξε πως τόσο στο κοινωνικό συμβόλαιο όσο και στο εργατικό: κάτι μεν λέγεται, αλλά και κάτι αφήνεται εκτός- δηλαδή κάτι υποτάσσεται και γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης. Η κριτική της για το κοινωνικό συμβόλαιο βασίζεται στον ισχυρισμό ότι το αρχικό συμβόλαιο είναι ένα σεξουαλικό κοινωνικό σύμφωνο, αλλά η ιστορία του σεξουαλικού συμβολαίου έχει αποσιωπηθεί. Ένας ριζοσπαστικός φεμινιστικός στόχος δεν είναι η ένταξη στο κοινωνικό συμβόλαιο δια τροποποίησής του- αν αυτό είναι δυνατό. Αντιστοίχως, οι άμισθες, αορατοποιημένες μορφές εργασίας δεν αποκαλύπτονται ως τέτοιες επειδή θέλουμε να ενταχούμε στην εργασιακή πραγματικότητα με την βούλα. Αποκαλύπτονται για να ξεκινήσει μια συζήτηση γύρω από το «με ποιους τρόπους καλούμαστε να εργαστούμε χωρίς να το αναγνωρίζουμε, όπως και με ποιους τρόπους χάνουμε τον έλεγχο στα σώματά και τον χρόνο μας. Επίσης, τίθεται για να αρνηθούμε τα παραπάνω, όχι μόνο στιγμιαία, αλλά συνεχώς, όχι εξατομικευμένα αλλά συλλογικά»³. Αν το κεφάλαιο εξαπλώνεται παντού, δεν υπάρχει ματαιότητα, αλλά περισσότερη ανάγκη για πείσμα.

Σε αυτό το σημείο καλό είναι να αναλυθεί λίγο παραπάνω γιατί **η φεμινιστική και η αντι-εργασιακή ανάλυση είναι συμπληρωματικές.**

Μέχρι στιγμής, μεγάλο τμήμα των εργαζομένων γυναικών (ειδικά αυτών που έχουν μεταναστεύσει, των αυτόχθονων λαών, των μαύρων γυναικών...) απασχολούνται σε μη οργανωμένους τομείς εργασίας όπου υπάρχει λίγη νομοθετική προστατευτική ρύθμιση, λίγα κρατικά μέτρα κοινωνικής πρόνοιας και μέτρα αποκατάστασης σε περίπτωση εκμετάλλ-

3. Απόφθεγμα από την 1η μπροσούρα που κυκλοφορήσαμε, το «Μισθοί για τα Φοιτητά / Μαθητά» και επανεκδίδεται σήμερα, καθώς περιλαμβάνεται σε αυτήν την προσπάθεια που κρατάτε στα χέρια σας.

λευσης. Αντιστοίχως και η λεγόμενη «εθελοντική εργασία» και η εργασία εντός start-ups στις σχολές, όπως και οι διδακτορικές έρευνες γίνονται υπό ασαφή έως ανύπαρκτα πλαίσια και σε έλλειψη σαφούς ωραρίου εργασίας κάτι που σημαίνει πως δεν μιλάμε για περιθώρια αυθαιρεσίας, αλλά για καθεστώς αυθαιρεσίας. Το πόσες ώρες εργαζόμαστε μέσα στα Πανεπιστήμια είναι το ίδιο σκοτεινό με το μέλλον μας.

Εδώ θα μπορούσε να γίνει μια αναφορά στη θεωρία για την επισφαλή εργασία και πως στις μέρες μας η εργασία έχει γίνει «ευέλικτη επειδή οι εργαζόμενοι/ες πρέπει να μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφορετικά καθήκοντα, κινητική επειδή πρέπει να μετακινούνται συχνά από τη μια δουλειά στην άλλη, και επισφαλής επειδή κανένα συμβόλαιο δεν εγγυάται σταθερή, μακροχρόνια απασχόληση» (Hardt & Negri). Μια ανταγωνιστική κριτική της επισφάλειας έχει τις ρίζες της στα κινήματα της δεκαετίας του '70 στην Ιταλία και είναι ιδιαίτερα χρήσιμη γιατί βοηθάει για να δούμε πως το δόγμα του «ευέλικτου εργαζόμενου» σχετίζεται με την ιδέα της «γυναίκας που είναι αναγκασμένη να προσαρμόζεται και υπομένει κάθε συνθήκη» και του φοιτητού που πρέπει «να κινείται έξυπνα μέσα στις σχολές, μην χάνοντας ευκαιρίες για πρότζεκτ και ανέλιξη».

Την ίδια περίοδο, του '70, καταδείχθηκε - με ακόμα πιο μεγάλη σαφήνεια απ' ότι στο παρελθόν- η έννοια της «αόρατης εργασίας». Πρόκειται για την εργασία που εκτελείται χωρίς μισθό και εν τέλει χωρίς επίγνωση του χαρακτήρα της ως τέτοια, ή τουλάχιστον υπό την ανοχή της εκ μέρους του ατόμου που εργάζεται ως μιας κατάστασης «φυσιολογικής». Σταθερά και διαχρονικά το κράτος -ως ρυθμιστής, και το κεφάλαιο- ως ιστορική πραγματικότητα (ή και σχέση) επιβαλλόμενη στις σχέσεις δεν αναγνωρίζουν τις γυναίκες ως εργάτριες, π.χ. όσες εργάζονται στην βιομηχανία του σεξ ή μέσα στο σπίτι. Ομοίως και η φοιτητική εργασία λέγεται απλά «φοίτηση» και δεν ορίζεται ως δουλειά.

Η άρνηση αναγνώρισης της γυναικείας εργασίας και της παραγωγικότητας των γυναικών κυριαρχεί στο κρατικό δίκαιο και στην πολιτική ως κοινή λογική. Η άρνηση της φοιτητικής εργασίας κυριαρχεί ως *κοινή* λογική, ακόμα και των αγωνιζόμενων ατομικότητων και συλλογικότητων μέσα στις σχολές. Ο α/α/α χώρος έχει υπάρξει πολλές φορές απαξιωτικός προς τους φοιτητικούς αγώνες ή περιφρονεί την φοιτητική κατάσταση ως... προνομιακή!

Όσον αφορά την γενικότερη κοινωνική σφαίρα, αυτή η συνθήκη αορατικοποίησης που περιβάλλει την φοίτηση υποδεικνύει έναν από τους τρόπους με τους οποίους διεξάγονται συγκεκριμένες διαδικασίες υποκειμενοποίησης-δηλαδή το πως ορισμένα υποκείμενα παράγονται μέσω της αορατότητας, της μη αναγνώρισής τους⁴. Μη αναγνωρι-

4. Αναγνωρίζουμε, εντούτοις, μια πολύ έντονη αντίφαση: άτομα/κοινότητες που είναι θεσμικά αόρατα είναι τα πρώτα που «συναντά το βλέμμα» στους δημόσιους χώρους, π.χ. η είσοδος ενός χρήστη ουσιών σε ένα λεωφορείο τραβά όλα τα βλέμματα, μια μαύρη γυναίκα με hijab καρφώνεται από όλα τα ματιά. Αντιστοίχως, τα φοιτητά λάμπουν ως «σκληρά εργαζόμενα (μεταφορικά)», ιδίως στις περιόδους εξετάσεων, και λάμπουν από αυτό-περηφάνεια ότι «δουλεύουν σκληρά» για να βρουν «καλή δουλειά μετά», όμως δεν γίνονται θεσμικά ορατά ως εργαζόμενα.

σμένα υποκείμενα⁵ συνεχίζουν να δρουν εντός οικονομίας και κοινωνίας, παρά την αδιαφάνειά τους. Έτσι, παράλληλα με την υποκειμενικοποίηση προχωρά και μια διαδικασία θέσπισης των ανάλογων αποδεκτών τοποθετήσεων καθενός υποκειμένου, τοποθετήσεων προς όφελος των εχόντων και σε βάρος των μη εχόντων. Επιπλέον, αυτή η ανάλυση μας βοηθάει να κάνουμε συσχετισμούς ευρύτερους και άρα να σχεδιάσουμε ευρύτερους αγώνες. Όπως αφαιρείται από άτομα η αναγνώρισή της θέσης τους μέσα στην οικονομική ζωή, έτσι και στο κοινωνικό πεδίο άτομα ή και ολόκληροι πληθυσμοί εμφανίζονται σε κατηγορίες μη-πολιτικών όντων, μη πολιτών, όπως π.χ. τα μεταναστά που δεν έχουν σχέση πλήρους ισοδυναμίας με όσα άτομα έχουν την λεγόμενη ιθαγένεια και που αναγκάζονται να ζουν «αορατοποιημένα». Βλέπουμε, λοιπόν, πως η αορατότητα συνδέεται με τον κατακερματισμό των ατόμων και την περιθωριοποίησή τους με σκοπό όχι μόνο την εκμετάλλευσή τους, αλλά και να μην συναντηθούν ποτέ και συνασπιστούν μεταξύ τους.

Έτσι και εμείς οφείλουμε και μπορούμε να προχωρήσουμε στην αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή προς την κατασκευή πολλαπλών σημείων ενότητας και προς την συλλογική δράση. Αυτό προϋποθέτει να μάθουμε από αγώνες του παρελθόντος (όπως ίσως βοηθά η μετάφραση του κειμένου *Wages for Students*), αλλά και να προχωρήσουμε παραπέρα από τα όρια αυτών των αγώνων. Δεν μπορούμε, για παράδειγμα, να κάνουμε απλά επίκληση σε μια γενική ολοποιητική κατηγορία «γυναίκες» ή «φοιτητές» και να ελπίζουμε στην αυτενέργειά μας. Αντί να θεωρούμε τις «γυναίκες» ή τα «φοιτητά» ως ομάδες που ορίζονται σαν κάποιες διαχρονικές, ουσιοκρατικές κατηγορίες, μπορούμε να δούμε ότι κάθε άτομο ενσωματώνει συγκεκριμένες προσωπικές και συλλογικές μνήμες, εντάσσεται σε ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας και ταυτοποιείται μέσα από πολλαπλές διαφορές, οι οποίες νοούνται με υλικούς και ιστορικούς όρους και οι οποίοι ανατρέπονται λόγω της θεμελιώδους αστάθειας και των εγγενών αντιφάσεών τους. Αυτές οι αλληλοδι-

5. Στο αυτοπαρουσιαστικό κείμενο της (δ)ιαθεματικής διαβάζουμε: «Το φως παίζει παιχνίδια, το ίδιο και οι λέξεις. Συναντάμε στην αορατότητα και την ορατότητα δύο σημασίες, που καθιστούν κοινωνικές κατηγορίες ταυτόχρονα αόρατες υπο την μία έννοια, και ορατές υπο την άλλη. Με συγκεκριμένο τον αγώνα για εκπροσώπηση και αναπαράσταση στον δημόσιο λόγο, οι περιθωριοποιημένες κατηγορίες λέγεται πως είναι 'λιγότερο ορατές' ή και 'αόρατες' — μένουν στο σκοτάδι και εξαιρούνται σιωπηρά από βασικά αγαθά και δικαιωματικές διακηρύξεις. Με συγκεκριμένο μία ανάλυση της δόμησης των κοινωνικών κατηγοριών και ταυτοτήτων μέσα από σχέσεις εξουσίας, η ορατότητα έχει μια διαφορετική χυρά. Εδώ είναι οι κυρίαρχες θέσεις που είναι αόρατες, ή μάλλον διάφανες, γιατί η διαδικασία της δόμησής τους αορατικοποιείται. Το φύλο, η φυλή, η σεξουαλικότητα, η υγεία, η ικανότητα (και οι διαδικασίες που τα δομούν) είναι κάτι διάφανο για τις κυρίαρχες κατηγορίες, και "φανερώνεται" στις αποκλείσεις και στις παρεκτρωπές των μη-κανονικών. Το φύλο υπάρχει για τα non-binary, τα τρανς και τις γυναίκες, η σεξουαλικότητα υπάρχει για τα γκέι. Ο άνθρωπος είναι άντρας. Ο άντρας είναι λευκός. Ο μαύρος είναι άντρας. Η μαύρη γυναίκα είναι σις και στρέιτ. Παράλληλα με την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό (την αορατότητα με την πρώτη έννοια), οι αποκλείσεις από την κανονικότητα γίνονται υπερ-ορατές, στιγματίζοντας και στοχοποιώντας υποκείμενα. Μία διαθεματική οπτική, απομακρυνόμενη από έναν διπολισμό καταπιεσμένου-καταπιεζόμενου, θα δοκίμαζε ίσως να κινηθεί στο ημίφως, ανιχνεύοντας πίσω από την αορατότητα, την διαφάνεια και την υπερ-ορατότητα τις διαδικασίες δόμησης κατηγοριών και υποκειμένων.» (diathematiki.blackblogs.org).

απλεκόμενες, μη στατικές, μη γραμμικές συνιστώσες που καθορίζουν τα άτομα και τις κοινότητες, αποτελούν αντικείμενο μετασχηματισμού όχι μόνο λόγω θεσμικών μετατοπίσεων, αλλά και δια της πολιτικής πράξης της καθημερινής ζωής, όπως και μέσω των στιγμών που σπάνε την καθημερινή κανονικότητα.

Έχοντας υπόψη αυτή την απουσία αραγούς ταυτότητας και εμπνεόμενες από τις δυνατότητες συλλογικής αυτενέργειας ορίζουμε κάθε φορά τη στοχοθεσία μας. Αν είσαι φοιτητό και αναγνωρίζεις πως εργάζεσαι αυτομάτως και αναγνωρίζεις πως φοιτητικοί αγώνες δεν σημαίνει απλά να διαμαρτύρεσαι (ή και εξεγείρεσαι) περιοδικά όταν κατεβαίνει ένα νέο εκπαιδευτικό νομοσχέδιο. Αντιθέτως, σημαίνει πως βλέπεις το/ τον/ την εαυτό / εαυτό/εαυτή/ σου μέσα στις σύγχρονες αναπροσδιορισμένες σχέσεις κράτους- κεφαλαίου- κοινωνικού πεδίου. Μια τέτοια θέαση της εαυτής/ εαυτού προσφέρεται κυρίως μέσα από την συμμετοχή σε συλλογικές συσπειρώσεις και ωθεί στο περαιτέρω άνοιγμα των ρωγμών των διαδικασιών αναδιάρθρωσης και στην επιθυμία για πολλαπλασιασμό των πεδίων αντίστασης. Μια τέτοια θέαση εκκινεί ίσως από την αναγνώριση της σχεσιακότητας, πως δηλαδή εργάζεσαι όπως άλλ@, αλλά δεν στοχεύει στην ενίσχυση αυτού του δεσμού, δηλαδή της εκμετάλλευσης, αλλά στην άρνηση της εργασίας και την κατάργησή κάθε κυριαρχίας.

Ανακεφαλαιώνοντας

Επομένως, το «σύνθημα μισθοί στα φοιτητά» και ο αγώνας αποκάλυψης των αορατοποιημένων μορφών εργασίας, δεν συνεπάγονται ότι θέλουμε να περάσουμε σε ορατές πλέον μορφές εκμετάλλευσης. Η έμμισθη έναντι της άμισθης εργασίας δεν είναι καν ευχή, για να είναι αίτημα ή αγώνας. Το αίτημα δεν μπορεί να είναι ένα συμβόλαιο.

Δεν μπορούμε να βαυκαλιστούμε και να θεωρήσουμε ότι θα είμαστε πολύ καλά ή έστω καλύτερα μέσα σε συμβόλαιο με το κράτος ή την κάθε εταιρία που δρα μέσα στα Πανεπιστήμια. Με αφετηρία καθαρές θέσεις περί μισθών είναι πολύ δύσκολο να εκδηλωθεί μια αναρχική τοποθέτηση, μια τοποθέτηση που να διακρίνεται από αυτή των διαχειριστών του κεφαλαίου ή των μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων⁶.

Όσο οι κριτικές μας παραμένουν εντός των παραμέτρων που θέτουν τα πατριρχικά ή κοινωνικά καπιταλιστικά συμβόλαια, παραμένουν μερικές. Τότε εύκολα είτε αφομοιώνονται ή αγνοούνται. Αν «αραιώσουμε» τους χειραφετητικούς πολιτικούς μας στόχους, ταϊζουμε την ματαιότητα μιας πολιτικής μάχης που στηρίζεται σε συμβιβασμούς, στη σκληρή φάρσα των δικαιωμάτων και στην επιδίωξη αποζημίωσης από τους κρατικούς θεσμούς, που υποτίθεται μαχόμαστε για να ισοπεδώσουμε. Δεν ασκούμε μερική κριτική είτε μόνο στην άμισθη ή στην έμμισθη έκφασή της, αποδεχόμενες την γενική μορφή της εργασίας.

Συμπληρωματικά, η κρίση της εργασίας δεν υπάρχει, είναι μόνιμη και δεν προτείνουμε λύσεις σε αυτή, όπως και η κρίση των Πανεπιστημίων δεν υπάρχει γενικά και αφηρημένα, είναι σχέδιο που για αυτό το σχέδιο έχουμε μια απάντηση. Προτάσσουμε την ολοκληρω-

6. «Τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, ο κύριος διαχωρισμός μεταξύ των αναρχικών και των σοσιαλιστών συνδικάτων ήταν ότι τα τελευταία είχαν πάντα την τάση να απαιτούν υψηλότερους μισθούς ενώ τα πρώτα λιγότερες ώρες δουλειάς.» David Graeber «Κίνημα, Βία, Τέχνη και Επανάσταση» εκδ. στάσει εκπίπτοντες.

τική άρνηση του σχεδίου της όλο και συστηματικότερης εκμετάλλευσής μας και προτάσσουμε την ολοκληρωτική θετική θεώρηση ενός άλλου κόσμου. Ένας ενδιάμεσος κόσμος, που τα κρατικά σχέδια για το Πανεπιστήμιο προχωρούν και εμείς δηλώνουμε χαρούμενα αν πληρωθούμε, δεν υπάρχει.

Δεν θέλουμε να προωθήσουμε ορισμένους εργάτες ως τάξη ή να αναπτύξουμε την μισθωτή δημοκρατία. Δεν προτείνουμε ένα έξυπνο πείραμα συνειδητής αυτό-εκμετάλλευσης μέσω κάποιας πονηρής αλλά ανέλπιδης προσπάθειας να αποφύγουμε την ανεργία με το να εξασφαλίσουμε ένα εισόδημα.

Ένας αγώνας που θα αρχίζει και τελειώνει με το αίτημα των μισθών είναι ένα αποσπασματικό κοινωνικό ξέσπασμα που δεν αμφισβητεί την κυκλοφορία του χρήματος και του εμπορεύματος, την υποταγή λόγω της ύπαρξης του κράτους.

Ξεκινώντας από μια κριτική των συνθηκών της καθημερινής μας ζωής, περνάμε στην άρνηση της εργασίας και άρα της αυτό-άρνησής μας ως εργάτριες. Τόσο οι έμμισθοι όσο και οι άμισθοι εργάτες γνωρίζουν πως η εργασία είναι εχθρικός μηχανισμός και επιχειρούν να ξεφύγουν από αυτή (κοπάνες, κλεψιές, χάζεμα, σκονάκια κ.α...). Αυτό που δυσκολεύονται ή αρνούνται να φανταστούν είναι η δυνατότητά τους να καταλύσουν το σύστημα της εργασίας, να αρνηθούν την εργασία και το κράτος.

Είναι ένα πρώτο επίπεδο η άρνηση της εργασίας και ένα δεύτερο η θετική πράξη δημιουργίας οράματος και δράσεων για το τέλος της. Το στοίχημα είναι να κλονίσουμε τα ιδεολογικά σχήματα της εργασίας ώστε να παύσει η οικονομία να θεωρείται ως προφανής και αναπόφευκτη, με απώτερη βλέψη να παύσουμε την ίδια την οικονομία του κεφαλαίου και το κράτος.

Δεν αρκεί να είμαστε δυσανεσχημένες με την κοινωνία, να δυσανασχετούμε στα αμφιθέατρα και στους χώρους εργασίας, να μην ανεχόμαστε την καθημερινή κακοποίηση, υποτίμηση και εκμετάλλευση μας λόγω του φύλου μας ή της φυλής. Χρειάζεται επίσης να οργανωθούμε συλλογικά θεωρώντας καθεμία μας αλλά και όλα μαζί παράγοντες της αλλαγής. Χρειαζόμαστε δράσεις με σημασία τόσο υλική, δηλαδή να αφορούν τις πραγματικές συνθήκες της καθημερινής μας ζωής, όσο και διάσταση ουτοπική, δηλαδή να προαναγγέλλουν τις δυνατότητες μιας ελεύθερης ζωής και να ρίχνουν τους σπόρους ώστε αυτή να μπορέσει να ανθίσει. Κάθε διεκδίκησή μας αρχίζει και σκοπεύει έξω από την αρχή της οικονομίας, καθώς δεν συντηρούμε ελπίδες για ένα καλύτερο σύστημα και άρα δεν μαχόμαστε για ένα τέτοιο. Στοχεύουμε στην ολική ανατροπή και αυτή δεν θα επέλθει δια διαβουλεύσεων και συμβιβασμών με τους εξουσιαστές. Αν δεν θέλουμε μια απλή αναδιανομή, αλλά ριζικό μετασχηματισμό μέσω της κατάργησης εξουσιαστικών θεσμών, τότε δεν μπορούμε να αποδεχόμαστε τα παραγωγίστικα θεμέλια του συστήματος απαιτώντας μισθούς και επιδόματα. Δεν ζητάμε μια άλλη οργάνωση της εργασίας από κεφάλαιο και κράτος, καθώς αυτή δεν είναι ούτε δυνατή, ούτε εφικτή.

Σχεδιάζοντας

Τι μας καλεί, λοιπόν, να κάνουμε η συνείδηση ότι εργαζόμαστε μέσα στις σχολές;

Μας καλεί να δούμε πως η εργασία δεν είναι απλά μορφή οικονομικής εκμετάλλευσης και δεν αποσκοπεί μόνο στην συσσώρευση, αλλά και ενδιαφέρει ως μέσο κυριαρχίας, ως δραστηριότητα που υπακούει σε εντολές. Ο χρόνος εργασίας μέσα στις σχολές είναι χρόνος αφιερωμένος στην ισχυροποίηση και αναπαραγωγή του συστήματος. Τόσο ο κοινωνικός έλεγχος όσο και η ένταξη/ αφομοίωσή μας υλοποιούνται διαμέσου της εργασίας. Την ίδια ώρα, όλο και περισσότερα διαφοροποιημένα καθεστώτα εργασίας επιβάλλονται καθώς το κεφάλαιο προσπαθεί να σταθεροποιηθεί στις κοινωνικές σχέσεις. Μερικά από αυτά τα καθεστώτα είναι αυτά του *προπτυχιακού φοιτητή, της μεταπτυχιακής φοιτήτριας, αυτού που ερευνά σε διδακτορικό επίπεδο*. Ο στόχος της εργασίας είναι η εντατικοποίηση της παραγωγής αλλά και της κοινωνικής ζωής εν γένει, μέσω της ισχυροποίησης της εργατικής σχέσης. Σε αυτό το πλαίσιο εντατικοποιούνται τα μαθήματα και σφίγγουν οι προθεσμίες: στο ευρύτερο πλαίσιο όπου φορέας της παραγωγικής-αναπαραγωγικής διαδικασίας είναι η κοινωνία συνολικά, υπό την μορφή της εργασίας, άμισθη ή έμμισθη, με όποιο τρόπο δηλαδή κι αν οργανώνεται.

Αυτή η συνολική δομή εξηγεί τις κρατικές πολιτικές στο εύρος τους: από τα αντιεκπαιδευτικά έως τα αντιεργατικά νομοσχέδια το κράτος λειτουργεί στο επίπεδο οργάνωσης του κεφαλαίου και του κοινωνικού ελέγχου. Η καταστολή είναι σήμερα η ικανή συνθήκη εξισορρόπησης και εφαρμογής των ποικίλων ατζεντών ασφάλειας και εμπορίου. Πάνω σε ένα πεδίο ή δίκτυο σχέσεων επιβάλλονται σχέδια πολιτικής, ώστε να επιτηρούνται συνεχώς τα Υποκείμενα και να τιμωρούνται όσα δεν ικανοποιούν τους στόχους που τίθενται ότι εξυπηρετεί ο κάθε «δημόσιος χώρος». Έτσι, ενισχύεται και η κρατική ανάγκη για μπάτσους, ακόμα και μέσα στις σχολές.

Η επέκταση της εργασίας ως κοινωνικού μοντέλου σχετίζεται με την πειθαρχία και θέτει άτομα στη διάθεση και εκμετάλλευση άλλων. Παράλληλα, η παραγωγική αξία διαλύεται μέσα στην γενική κυκλοφορία του κέρδους και προκύπτει από παντού, κατά μεγάλο λόγο και από αόρατες μορφές εργασίας.

Αν το κεφάλαιο και η κρατική εξουσία εισβάλλουν παντού και επιχειρούν να καταλάβουν πλήρως τις σχολές, τότε πρέπει να προλάβουμε, να τα σαμποτάρουμε, να τα δυσκολέψουμε, να καταλάβουμε εμείς τις σχολές. Να τις καταλάβουμε με το σκεπτικό ότι καταλαμβάνουμε κτίρια όπου εκτελούνται εργασίες αντίστοιχες με τον εργοστασίων, των εταιριών, των συστημάτων ασφαλείας. Έτσι, έχοντας διδαχθεί από κύκλους αγώνων του παρελθόντος και τις αδυναμίες τους, μπορούμε δούμε την κατάληψη στους χώρους εργασίας όχι απλά ως τόπους οχύρωσης, αλλά αποσταθεροποίησης του κεφαλαίου, των καπιταλιστικών σχέσεων αλλά και όλων των σχέσεων εξουσίας. Με αυτό τον τρόπο η κατάληψη θα γίνει μοχλός κοινωνικής αποδιοργάνωσης και αναδιοργάνωσης.

Σκοπός αυτής της μπροσούρας δεν είναι να αποτελέσει κάποιο «αγωνιστικό οδηγό» και δεν θεωρούμε πως η κατάληψη είναι το μόνο ή το καλύτερο μέσο αγώνα. Οι καταλήψεις είναι η πραγμάτωση στο χώρο των προταγμάτων μας και

η υποστασιοποίηση των συλλογικοτήτων μας. Οι καταλήψεις μέσα στις σχολές έχουν στρατηγική, πολιτική, συναισθηματική αξία και πάντα ενοχλούν όσους πρέπει να ενοχλήσουν. Οπότε τις αναφέραμε ως ένα (τρομερό) παράδειγμα, ανάμεσα σε άλλα. Τις αναφέραμε συνδέοντας την καταληψιακή πρακτική των σχολών με αυτή των λοιπών χώρων εργασίας. Τις αναφέραμε για να δείξουμε πως μπορούμε να καταλάβουμε τις σχολές όχι για να υπερασπιστούμε την διαδικασία της εκπαίδευσης, διαδικασία αλλοτρίωσης και λεγόμενου «εξανθρωπισμού», αλλά για να την ανατρέψουμε. Μπορούμε να τις καταλάβουμε με τον ίδιο τρόπο που η καταλήψεις άλλων χώρων εργασίας/ εργοστασίων δεν γίνονταν για προστασία των μηχανών, αλλά για την άσκηση πίεσης και για την οργάνωση της ανατροπής⁷. Καταλαμβάνοντας τους χώρους εργασίας και πειθάρχησής μας επανοικοποιούμε όχι μόνο τον χώρο, αλλά και τον χαμένο χρόνο όπως και δίνουμε την ευκαιρία να αναπτυχθούν σχέσεις έξω και ενάντια στο κεφάλαιο.

Ο σκοπός δεν είναι να αυξήσουμε την παραγωγή, αλλά να ζήσουμε ελεύθερα. Έτσι, η συλλογική μας ταυτότητα και οι σχέσεις δεν θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και ανθίσουν πάνω στην ιδέα της εργασίας, με δεδομένο πως αφενός αυτή είναι πειθαρχικός μηχανισμός, αφετέρου δεν υπάρχουν άμεσα κοινά συμφέροντα εκ των προτέρων όσων απλά αναγκάζονται να εργάζονται.

Συλλογική δράση και συμφέροντα

Η συλλογική δράση αποτελεί πολιτική απόφαση. Βεβαίως πάντα υπάρχει ένα σύνολο συμφερόντων, ειδικότερων και πιο συνδεδεμένων με κάθε υποκειμενική ιδιαιτερότητα. Όμως, τα κοινά συμφέροντα είναι κατασκευη, δεν είναι φυσικότητα. Είναι μια συλλογική και ατομική πολιτική απόφαση. Απόφαση να τοποθετήσεις τα συμφέροντα σου μαζί με άλλα κ έτσι να εγκαταλείψεις μερικά δικά σου προς υποστήριξη του κοινού.

Στα Πανεπιστήμια μας λένε πως είναι προς το συμφέρον μας να διαβάζουμε άπειρες ώρες και να συμμετέχουμε σε εταιρικές πρωτοβουλίες. Εν μέρει υπάρχει συμφέρον σε αυτό: το ατομικό. Όμως υπάρχει και το συλλογικό. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες δεν είναι ούτε *per se* βολεμένα ατομάκια, ούτε επαναστατικό υποκείμενο. Επαναστατική/αγωνιστική είναι όποια/όποιο/όποιος το αποφασίζει να είναι. Αυτή η απόφαση γεννάται ως επιθυμία μέσα από την δράση και τη ζύμωση, με τη συμμετοχή όλων και μετά από συνδιαμόρφωση, η οποία δεν υποτιμά την πολυπλοκότητα των ποικίλων σχέσεων, ονείρων, αναγκών και συμφερόντων, αλλά εμπλουτίζεται και ανατροφοδοτείται από αυτά, έχοντας ως στόχο όχι κάποιο δήθεν νομοτελειακό πόλεμο, αλλά μια συνεχή μη γραμμική πορεία.

Η αγωνιστικότητα-επαναστατικότητα δεν είναι γραμμική ή μοιραία, αλλά είναι σύνολο επιλογών και αποφάσεων, γι' αυτό και δεν είναι και προδιαγεγραμμένο το που και πότε θα ξεσπάσει. Ορισμένες από αυτές που θα μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε ως πρόσφατες επαναστάσεις (Ζαπατίστας, Κούρδοι) δεν εκκο-

7. Gilles Dauve «Να εργάζεται κανείς ή να μην εργάζεται; Είναι αυτό το αληθινό ερώτημα;», εκδ. ασύμμετρη απειλή.

λάφθηκαν στο κέντρο των δυτικών καπιταλιστικών κέντρων. Οπότε, φέρνοντας το στην μικροκλίμακα μας, και το πανεπιστήμιο δεν είναι νεκρή ζώνη, απλά επειδή δεν αποτελεί ξεκάθαρο σημείο καπιταλιστικής παραγωγής. Είναι εν δυνάμει εξεγερσιακό τοπίο, όχι περισσότερο ή λιγότερο από άλλα μέρη της πόλης και άλλους τόπους εργασίας. Η απαξίωση που δείχνει μέρος του ανταγωνιστικού κινήματος προς τις σχολές δεν μπορεί παρά να καταλήξει εις βάρος του.

Η πρώτη μπροσούρα (*Μισθοί στα φοιτητά*) αποτέλεσε την ευκαιρία για συζήτηση εννοιών όπως της φοιτητικής εργασίας. Η ανάλυση που εισήγαγε την ιδέα για «μισθούς στα φοιτητά» υπήρξε μια ανάλυση που προσέγγιζε τις έννοιες της υποκειμενικότητας και της εργασίας ως πραγματικά κριτικά εργαλεία. Έθεσε αυτά τα εργαλεία, ώστε να μπορούμε να εξετάσουμε συνολικότερα το σύστημα, του οποίου μία από τις ουσιώδεις όψεις είναι η εργασία και βασικό όπλο του είναι η απουσία ορατότητας. Έθεσε αυτά τα εργαλεία για να *καταστρέψουμε* το σύστημα, όχι για να βρούμε μια θέση εντός του. Έτσι, έδειξε πως ο λόγος-δράση μας [εντός και εκτός σχολών] είναι (ή μπορεί να γίνει) ένας παράγοντας κριτικής της εργασίας, αφού αντιτίθεται στην μετατροπή των πάντων σε εργασία/ εμπόρευμα, την ίδια ώρα που διατηρεί την ουτοπική του διάσταση. Διατηρεί αυτή την όψη για να αποτρέψει το ενδεχόμενο τα ζητήματα της εργασίας και της παιδείας να τεθούν με συστημικούς όρους. Δεν καταδεικνύουμε απλώς την εργασία, αλλά μιλάμε για το περιεχόμενο, τις μορφές και τη διαιώνισή της, ώστε να την αρνηθούμε συνολικά.

Με αυτή, την δεύτερη μπροσούρα επιθυμούμε να καταδείξουμε πως, αφού η (ορατή) έμμισθη εργασία δεν είναι ο μόνος τρόπος οργάνωσης της εργασίας (και μέσω αυτής των κοινωνικών σχέσεων), αφού υπάρχουν και πτυχές της ζωής μας, που εκ πρώτης όψεως δεν βλέπουμε καθαρά με ποια νοήματα και σκοπούς είναι επιφορτισμένες, τότε αυτό σημαίνει πως υπάρχουν πολλά ρήγματα στα οποία δεν έχουμε ακόμα δώσει όση δύναμη χρειάζεται για να ανοίξουν παραπάνω. Η βαρετή και επίπονη φοίτηση όχι μόνο δεν έχει καταδειχθεί ως εργασία, δηλαδή ως δραστηριότητα πειθαρχημένη και που κατ' εντολή που αποδίδει κέρδος, αλλά, επίσης, δεν έχει πλήρως υποστηριχθεί ως συνάντηση ατόμων με αβεβαιότητες, αντιρρήσεις και προτάσεις.

Το γεγονός ότι μέσα στα Πανεπιστήμια διατελούνται περισσότερο ή λιγότερο αναγνωρισμένες μορφές εργασίας, δεν σημαίνει πως η εργασία είναι η μόνη ή αδιακώλυτα επικρατούσα διαδικασία εντός τους. «Έχουμε την τάση να υποθέτουμε ότι, από την στιγμή που το κεφάλαιο και οι συνακόλουθες μορφές αξίας κυριαρχούν, τότε οτιδήποτε συμβαίνει στον κόσμο, κατά κάποιο τρόπο μετέχει της ουσίας του», όμως «τα ολικά συστήματα δεν υπάρχουν πραγματικά, είναι απλά ιστορίες που λέμε για να πείθουμε τους εαυτούς μας και το γεγονός πως το κεφάλαιο είναι τώρα κυρίαρχο δεν σημαίνει πως θα είναι πάντοτε»⁸. Τα περισσότερα/ ες/οι από εμάς που κυκλοφορούμε στις σχολές έχουμε ένα πλού-

8. David Graeber «Κίνημα, Βία, Τέχνη και Επανάσταση» εκδ. στάσει εκπίπτοντες.

9. «Η επισφάλεια δεν είναι ένας ιδιαίτερα αποτελεσματικός τρόπος να οργανώνεις την εργασία (...) Το ίδιο ισχύει φυσικά και με την αύξηση των ωρών εργασίας. (...) Με το να θυσιάζουν τόσες ώρες της ημέρας στους θεούς της παραγωγικότητας, εξασφαλίζουν πως κανείς δεν θα έχει πρόσβαση σε εξωτερικά ερεθίσματα που θα τον έκαναν ικανό να συνειδητοποιήσει, για παράδειγμα, ότι οργάνωση της ζωής κατ' αυτόν τον τρόπο εν τέλει μειώνει την παραγωγικότητα. Το αποτέλεσμα αυτής της νεοφιλελεύθερης εμμονής με την εξάλειψη εναλλακτικών προοπτικών, ύστερα από την οικονομική κατάρρευση του 2008, ήταν να βρισκόμαστε στην παράξενη κατάσταση κατά την οποία είναι φανερό πως ο καπιταλισμός δεν λειτουργεί, είναι ταυτόχρονα σχεδόν αδύνατο να φανταστούμε κάτι άλλο. Ο πόλεμος στην φαντασία είναι ο μόνος πόλεμος στον οποίο οι καπιταλιστές έχουν καταφέρει να νικήσουν» David Graeber «Κίνημα, Βία, Τέχνη και Επανάσταση» εκδ. στάσει εκπύπτοντες.

σιο φάσμα εμπειριών από την κίνηση εντός τους, η εκμετάλλευση είναι μόνο μια από τις ποιότητες που έχουμε ζήσει. Έχουμε, επίσης, πετύχει απρόσμενες συνάψεις με άλλα άτομα και έχουμε διαταράξει την κανονική λειτουργία του πανεπιστημιακού θεσμού, έχουμε χρησιμοποιήσει τα κτίρια αλλά και το κεφάλαιο γνώσης που κατέχει για δικούς μας σκοπούς. Έχουμε, εξίσου, συναντήσει τα όρια της δράσης και σκέψης εντός τους και έχουμε ευθύνες για τις ελλείψεις ή προβλήματα που έχουν προκύψει μέσα σε αγωνιστικές φοιτητικές διαδικασίες. Σε κάθε περίπτωση, δεν προβάλλουμε ως υπαρκτή μια και μοναδική όψη από ό,τι συμβαίνει εκεί μέσα- και γύρω.

Αναλύοντας την σκέψη ότι η παραγωγή είναι ένας στόχος της εργασίας μεταξύ άλλων (υποκειμενοποίηση/ κλοπή ελεύθερου χρόνου/ πόλεμος στην φαντασία⁹/ ισχυροποίηση κράτους...) , δεν προσφέρουμε απλά ένα θεωρητικό σχήμα, αλλά ένα όχημα προς την κατάκτηση του ελεύθερου χρόνου και την διεκδίκηση του τέλους της κυριαρχίας από τις ζωές μας. Μιλώντας για άμισθη εργασία αφενός θέτουμε στο κέντρο την εργασία, επειδή ναι μεν τόσο καιρό είναι στο κέντρο, κανείς δε «δεν μιλάει για τον ελέφαντα στο δωμάτιο». Εντούτοις, την ίδια στιγμή επιθυμούμε να κλονίσουμε αυτόν τον πυρήνα, δηλαδή την ίδια την εργασία, καθώς δε ζητάμε «άλλες μορφές εργασίας». Δεν «ζητάμε» τίποτα, αλλά προτείνουμε και σχεδιάζουμε συνολικότερους αγώνες άρνησης της εργασίας, άρνησης της εκμετάλλευσης. Με την μπροσούρα «μισθοί στα φοιτητά» δεν παρακαλέσαμε να γίνουμε φοιτητά- δημόσιοι υπάλληλοι πληρωμένοι από το κράτος, αλλά ξεκινήσαμε τη συζήτηση για να ανακαλύψουμε αιχμηρές και διαφοροποιημένες μορφές αντι-εργασίας.

2

NEWSROOM

Η δουλειά πριν την δουλειά

I.

«Το πανεπιστήμιο είναι εργοστάσιο», ήταν ένα από τα συνθήματα των τελευταίων κινητοποιήσεων. Όμως είναι ένα ιδιόμορφο εργοστάσιο, εφόσον ακόμα δεν αναγνωρίζεται ως τέτοιο. Με εξαίρεση κάποια ερευνητά, καθαριστ(ρι)ές και καθηγητά- που ίσως έχουν αρκετά πιο στέρεα την εμπειρία του εργαζόμενου στο εργοστάσιο παραγωγής γνώσης και πειθαρχίας, τα υπόλοιπα υποκείμενα δεν αντιλαμβάνονται την σχέση τους με το πανεπιστήμιο στο πλαίσιο της εργασίας ή/και της άρνησής της.

Η ηθική της εργασίας δεν είναι παρά η καπιταλιστική ηθική και οι ιδεολογικοί εκφραστές της -δεξιόι και αριστεροί- δεν είναι παρά οι εκφραστές κυρίαρχης ιδεολογίας, αυτή του εμπορεύματος. Η κυριαρχία της αφηρημένης εργασίας παράγει τις δικές της συσκοτίσεις αλλά και τις δικές της εντυπωσιακές πραγματοποιημένες¹⁰ συλλήψεις μίας κατά τα άλλα, βιω-

10. Πυρήνας της αλλοτριωμένης (ή πραγματοποιημένης) κοινωνικής σχέσης είναι η εμπορευματική μορφή. Στη διαδικασία της πραγματοποίησης ανήκει το θόλωμα και η συσκοτίση της ανθρώπινης συνείδησης (και) μέσω του καταμερισμού της εργασίας, της επαγγελματικής εξειδίκευσης και της κοινωνικής μονομέρειας στην καπιταλιστική εποχή, που συμβαδίζουν με τη διαμόρφωση του φετιχιστικού χαρακτήρα του εμπορεύματος... Τα ποιοτικά ανομοιογενή προϊόντα ομοιογενοποιούνται στην αγορά μέσω της αναγωγής τους στον ίδιο κοινό παρανομαστή της ανταλλακτικής αξίας, που μετριέται μέσω του χρήματος. Με την πράξη της ανταλλαγής η ποιότητα των πραγμάτων μετατρέπεται σε ποσότητα, τα ανόμοια εξισώνονται και υπάγονται στην ενιαία διαδικασία της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων...

Έτσι η ζωντανή δραστηριότητα του ανθρώπου «πραγματοποιείται», γίνεται κάτι ξένο προς αυτόν, κάτι που μπορεί να αποσπαστεί από τη συνολική του προσωπικότητα, και να πωληθεί «ελεύθερα» προκειμένου να εξυπηρετηθεί, η αυτοσυντήρησή του. Επίσης ο Λούκατς προσδιορίζει την πραγματοποιημένη συνείδηση ως εγκλωβισμό στην αμεσότητα της καπιταλιστικής πραγματικότητας, η οποία λαμβάνεται ως ένα έσχατο δεδομένο που, ως τέτοιο, δεν χρειάζεται άλλη νομιμοποίηση καθώς και ως απώλεια της σκοπιάς της ολότητας...οι σχέσεις οι οποίες κρύβονται πίσω από την άμεση εμπορευματική σχέση, για την πραγματοποιημένη συνείδηση γίνονται οι αληθινοί εκπρόσωποι της κοινωνικής ζωής.... Ακόμα, καθώς το καπιταλιστικό σύστημα παράγεται και αναπαράγεται οικονομικά σε διαρκώς υψηλότερο επίπεδο, η δομή της πραγματοποίησης βυθίζεται στην πορεία της εξέλιξης του καπιταλισμού όλο και βαθύτερα, περισσότερο μοιραία και καθοριστικά στη συνείδηση των ανθρώπων.

Από το «Η πραγματοποίηση και η συνείδηση του προλεταριάτου», Lukacs Georg. Εκδόσεις εκκρεμές.

μένης και βαθιά μέσα μας εντυπωμένης πραγματικότητας. Το εμπόρευμα είναι παντού -η εργασία είναι παντού. Η κοινωνία μας είναι εργασιο-κεντρική. Παρόλα αυτά βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση να αναδείξουμε αυτή τη συνθήκη και μάλιστα μέσα από τη θέση που επιδιώκει την κατάργησή της.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους βρισκόμαστε σε αυτή τη θέση, είναι διότι το κεφάλαιο έχει εξασφαλίσει τους υλικούς όρους μέσα από τους οποίους (ανα)παράγεται η ίδια μας η επιβίωση. Για να ζήσεις πρέπει να δουλέψεις και για να δουλεύεις πρέπει να ζεις. Ο μισθός είναι εκείνο το αντίτιμο που χορηγείται από το κεφάλαιο, λόγω επιβεβλημένων κοινωνικών συμβάσεων/ μετά από αιματηρούς ταξικούς αγώνες, για την εργασία που του αποδίδουμε. Και λέμε «χορηγείται», διότι κανένας αντικειμενικός νόμος δεν διασφαλίζει το ύψος του μισθού. Μεθοδολογικά μπορεί να βολεύει τους λογιστές να υποστηρίξουν ότι υπάρχει ένας κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας, στον οποίο αντιστοιχούν κάποια μίνιμουμ μέσα συντήρησης, αλλά αυτά *διαφοροποιούνται* ακόμα και μέσα στις διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες του ίδιου έθνους-κράτους. Πχ μετανάστ(ρι)ες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και μετανάστ(ρι)ες στη μητρόπολη, φοιτητά με πιο προνομιούχο background και φοιτητά που χρειάζεται να δουλεύουν ή να τη βγάζουν με 100 ευρώ το μήνα, εργάτριες σε κάθε λογής κλάδο όπου έχουν καθολικοποιηθεί οι μισθολογικές κλίμακες και οι διαφοροποιήσεις κλπ. Αυτά, μάλιστα, διαφοροποιούνται και λόγω του απλού γεγονότος ότι το κράτος κινείται μέσα στην εξής αντίφαση: πρέπει να διασφαλίζει την αναπαραγωγή της κοινωνικής σχέσης κεφάλαιο, δομικό στοιχείο του οποίου είναι η εργατική δύναμη, παράλληλα όμως δεν ενδιαφέρεται για την τελευταία, παρά μόνο στο επίπεδο όπου εξασφαλίζει κατά την λιγότερο ακραία ή και την πιο ξεδιάντροπη υποτίμησή της, την κοινωνική ειρήνη. Στο βαθμό δηλαδή που βλέπει ότι οι συσχετισμοί είναι υπέρ του για την επέκταση και τη νομιμοποίηση αυτής της υποτίμησης. Με λίγα λόγια, τα μίνιμουμ μέσα συντήρησής μας διαμορφώνονται μέσα από τους ίδιους τους αγώνες, μέσα από την ταξική πάλη, αλλά κυρίως διαμορφώνονται και σε συνάρτηση με τα προνόμια που εξασφαλίστηκαν στα πιο καινοφανή (τους) υποκείμενα. Οι υπόλοιπες/οι μπορούν να βιώσουν τα πιο διαφοροποιημένα επίπεδα διαβίωσης ακόμα και σε μικρές χρονικές περιόδους.

II.

Κρατώντας μια τεράστια ποσότητα -εξειδικευμένης και πολυσύνθετης μάλιστα- οικιακής αναπαραγωγικής εργασίας στην αφάνεια του κοινωνικού εργοστασίου, οι καπιταλιστές κατορθώνουν να ιδιοποιούνται ακόμη μεγαλύτερες ποσότητες κοινωνικής υπερεργασίας, κρατώντας παράλληλα σταθερά τους ατομικούς, ονομαστικούς μισθούς κάτω από την πραγματική αξία της εργασιακής δύναμης.

-από την εισήγηση για το 21ο μάθημα, Η έννοια της σχετικής υπεραξίας της Ομάδα Αυτομόρφωσης για το Κεφάλαιο του Μαρξ.

Η ίδια η φετιχοποίηση του εμπορεύματος «εργατική δύναμη» αποκρύπτει την δομική σχέση πάνω στην οποία θεμελιώνεται και αναπαράγεται η καπιταλιστική σχέση: αυτή του διαχωρισμού μεταξύ παραγωγικής- αναπαραγωγικής εργασίας.

Η ίδια η ιστορική διαδικασία που δημιουργεί τον παραπάνω διαχωρισμό -η επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων- τελικά τον αποκρύπτει. Ο μισθός παρουσιάζεται συνεπώς σαν μία φυσική κατηγορία- ως ανταμοιβή της «παραγωγικής» εργασίας που κάναμε- την ώρα που απλώς είναι αποτέλεσμα των λεγόμενων κοινωνικών συμβάσεων, έτσι όπως διαμορφώνονται από την μη γραμμική πορεία του ταξικού—κοινωνικού ανταγωνισμού. Δεν υποτιμούμε την ανάλυση που χρησιμοποιεί τον:

- 1) αναγκαίο χρόνο εργασίας με τον
- 2) χρόνο υπερεργασίας¹¹ και τον
- 3) κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας για το καθορισμό του επιπέδου του μισθού.

Απλώς επισημαίνουμε την κεντρικότητα του ταξικού-κοινωνικού ανταγωνισμού στο ρόλο του καθορισμού του ύψους του μισθού ενώ ταυτόχρονα προσεγγίζουμε τα παραπάνω μεθοδολογικά εργαλεία ως τρόπους κατανόησης των κοινωνικών σχέσεων και της καπιταλιστικής εξέλιξης έξω από το πραγματοποιητικό κέλυφος της οικονομίας. Ενώ ο μισθός εμφανίζεται απλοϊκά ως η ανταμοιβή για την παραγωγικότητά μας ,στην πραγματικότητα δεν μπορεί να καθορίζεται έξω από την παραγωγική- αναπαραγωγική εργασία ως ενότητα, ως ενιαία και αδιαχώριστη κατηγορία.

III.

Το κεφάλαιο έχει καταλάβει πλέον, υποτάσσοντας στις ανάγκες του, και το τελευταίο διάκενο του κοινωνικού σχηματισμού. Αν κάποτε ο εργάτης μπορούσε να ξαναρχίσει να ζει μετά τη δουλειά του, αυτό σήμερα δεν μπορεί να υπάρξει ούτε σαν μακρινή ανάμνηση, Σήμερα δεν υπάρχει πια κανένα σημείο όπου μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι, σε κάθε σημείο υπάρχει η ζωή της οικονομίας. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη η άρνηση της εργασίας δεν μπορεί να εννοηθεί με στενούς όρους.

-Σημειώσεις πάνω στην εξέγερση ενάντια στην εργασία,
Θεωρίες της συμπλοκής, τεύχος 1.

Η άρνηση της εργασίας δεν μπορεί να εννοηθεί με στενούς όρους, αφού η ίδια η εργασία συγχέεται μέσα στο σύνολο της κοινωνικής δραστηριότητας με την (εν δυνάμει) αξιοποίησή της. Ένα γλαφυρό παράδειγμα βγαλμένο από τον (μάλλον δυστοπικό) κόσμο των «κοινωνικών δικτύων»: ακόμα και η βιντεοσκό-

11. Η χρήση των παραπάνω μεθοδολογικών εργαλείων είναι αρκετά βοηθητική για να αντιληφθούμε τους τρόπους με τους οποίους μπορούν τα αφεντικά να επιτεθούν στην εργατική δύναμη με άμεσους και έμμεσους τρόπους.

12. Από την εισήγηση του βου μαθήματος, Ο διπλός χαρακτήρας της εργασίας που παρασταίνεται στα εμπορεύματα από την Ομάδα αυτομόρφωσης για το Κεφάλαιο του Μαρξ.

πηση μιας στιγμής (ή πολλών στιγμών) βαρεμάρας στο σπίτι έχει οργανωθεί κοινωνικά από το κεφάλαιο ώστε να μπορεί να προσφέρεται ως εμπόρευμα. Εμπόρευμα που αν και ξεφεύγει από την κάθετα σχεδιοποιημένη οργάνωση της παραγωγής κινείται μέσα στις πειθαρχήσεις που δημιουργεί η υπερπροσφορά εργασίας ενώ κινητοποιούνται έτσι τεράστιες ποσότητες απλήρωτης εργασίας. Η προσδοκία για ανταλλαγή με κάποιο αντίτιμο είναι το μόνο που υπενθυμίζει την καπιταλιστική παραγωγή αν και αυτό αποκρύπτεται από τη πραγματοποιημένη συνείδηση που αναζητά στην μισθωτή εργασία την ολοκλήρωση του ατόμου. Όμως ταυτόχρονα «η ανταλλαγή είναι η κοινωνική μορφή της ίδιας της παραγωγικής διαδικασίας, η μορφή η οποία βάζει τη σφραγίδα της στην πορεία της ίδιας της παραγωγικής διαδικασίας»¹².

Με βάση τα παραπάνω, δε μπορούμε να διανοηθούμε την φοίτηση ως «εργασία πριν την εργασία». Είναι εργασία καθαυτή. Η ίδια η νεοκλασική θεωρία ανάγει την εκπαίδευση σε εμπόρευμα, με τη διαφορά ότι μιλάει με άλλα λόγια με αυτή. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, δεν είναι εργασία, αλλά επενδυτικό και καταναλωτικό προϊόν.

Ας μην ξεχνάμε πως η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί σχολαστικά οργανωμένη από το κράτος διαδικασία εντός ορισμένου χώρου, δηλαδή στο πανεπιστήμιο- το οποίο είναι κρατικός θεσμός που αναδύθηκε στα τέλη του 11ου αιώνα. Συμπληρωματικά, πέρα από την κρατική θεώρηση, ακόμα και ιδωμένη και από τα φοιτητά, η φοίτηση γίνεται αντιληπτή ως επένδυση που προσδοκάται να αποδώσει κέρδος, με υψηλότερους μελλοντικούς μισθούς,

Συνεπώς, η διαδικασία ειδίκευσης της εργασίας και η κατάρτιση δεν αποτε-

λούν προ-εργασιακές προετοιμασίες αλλά εργασία που δεν αναγνωρίζεται ως τέτοια. Εδώ μάλιστα εντοπίζουμε μία αντίφαση, αφού εν μέρει αναγνωρίζεται ως εργασία, με φράσεις/ αντιλήψεις όπως:

«οι σπουδές σου είναι η δουλειά σου»,

ενώ μάλιστα, σε κάποιες σχολές¹³ οι φοιτητές πληρώνονται κιόλας, ή επιχειρήσεις πληρώνουν τη κατάρτιση του εργατικού τους δυναμικού. Γίνεται φανερό, λοιπόν, ότι το ποιες εργασίες αναγνωρίζονται ως τέτοιες τελεί σε άμεση συνάρτηση με τη συζήτηση για τη διαμόρφωση του μισθού, που αναλύθηκε παραπάνω. Είναι σε συνάρτηση με τους ίδιους τους αγώνες, τις παρακαταθήκες, τα περιεχόμενα και τις επιδιώξεις τους.

Εδώ να προσθέσουμε κάτι ακόμα: Παρότι «η στρεβλωμένη συνείδηση αντιστοιχεί σε μια «πραγματική στρέβλωση» στο επίπεδο των παραγωγικών σχέσεων¹⁴» είναι οι καπιταλιστικές σχέσεις που μας μεταμορφώνουν σε εμπόρευμα και όχι οι αναλύσεις μας για αυτές. Είναι η επιστημονική οργάνωση της εργασίας και τα αφεντικά που επιβάλλουν τον εξουσιασμό των μηχανών πάνω στις εργάτριες και όχι η συνείδησή μας επ' αυτού. Παρά το γεγονός ότι η φαινομενικά «μετα-καπιταλιστική» οργάνωση της παραγωγής οργανώνεται κοινωνικά και σε διαφορετικές ιστορικές φάσεις αυτό δε σημαίνει ότι δεν τους ακουμπάει η συνολικότερη κατεύθυνση που παίρνει η οργάνωση της κοινωνικής εμπειρίας ως οργάνωση της μισθωτής εργασίας.

IV.

Η παραπάνω ανάλυση εκτός από το ότι αποασορατοποιεί πτυχές των καπιταλιστικών σχέσεων, αποτελεί και μία θεωρητική βάση για τους τρόπους εξέλιξης και οργάνωσης των εργατικών-φοιτητικών-κοινωνικών αγώνων εν γένει. Αφού το κεφάλαιο προσπαθεί να διαχωρίσει και να κατακερματίσει την κοινωνική εμπειρία με σκοπό να την ταξινομήσει και να την αξιολογήσει με τα δικά του κριτήρια (δηλαδή τα κριτήρια της επέκτασής του), εμείς, τότε πρέπει να κατευθυνθούμε στην άρση αυτών των διαχωρισμών, στην κατάργησή τους.

Ο μηχανισμός στον οποίο έχει ανατεθεί η αναπαραγωγή και διαιώνιση του διαχωρισμού (διανοητικής χειρωνακτικής εργασίας) στο εσωτερικό της καπιταλιστικής κοινωνίας είναι η εκπαίδευση...

-Από το Κρίση, Αναδιάρθρωση και ταξική πάλη στα πανεπιστήμια

13. Στις μπατσοσχολές και αλλού.

14. Από την εισαγωγή του «Η πραγματοποίηση και η συνείδηση του προλεταριάτου» εκδόσεις Εκκρεμές

Ο διαχωρισμός παραγωγικής- αναπαραγωγικής εργασίας, διανοητικής- χειρωνακτικής εργασίας είναι δύο θεμελιώδεις διαχωρισμοί που ενυπάρχουν στο εσωτερικό των ίδιων των κινήσεων και αναπαράγονται από αυτά, μέσα από τα περιεχόμενα και τις στοχεύσεις τους.

Εφόσον στον μηχανισμό της εκπαίδευσης έχει ανατεθεί η διαιώνισή του διαχωρισμού παραγωγικής- αναπαραγωγικής, εκεί ακριβώς είναι που θεωρούμε ότι μπορεί να καταργηθεί, ώστε να ενοποιηθεί η θεώρησή μας. Είναι, δηλαδή, δυνατό το φοιτητικό/ διοικητικό/ διδακτορικό/ τεχνικό προσωπικό του Πανεπιστημίου να οργανωθεί και να σπάσει το παραπάνω διαχωρισμό συλλογικά. Μια συλλογική κίνηση που θα επιδιώξει κάτι παραπάνω από την άρση διαχωρισμών της εργασίας, δηλαδή θα στοχεύει στην άρνηση της εργασίας.

Παρόλα αυτά, στη πρόσφατη συγκυρία αγώνων, είδαμε ότι το ίδιο το πολύμορφο κίνημα που ξεπήδησε σε όλες τις σφαίρες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δεν μπόρεσε να κατευθυνθεί προς μία σύνδεση- πόσο μάλλον προς μια ενοποίηση - των εκφάνσεων και αιτημάτων του. Αναγνωρίζουμε, βέβαια, ότι έγιναν σοβαρές προσπάθειες. Τα μαθητά, που καταλάβανε τα σχολεία τους είδαν¹⁵ τον αγώνα ενάντια στην πανεπιστημιακή αστυνομία και την επιχειρηματοποίηση των πανεπιστημίων ως κάτι διαφορετικό από τον δικό τους αγώνα. Παρόλο που στα σχολεία υπάρχει ήδη εντονότερος έλεγχος με σεκιούριτι, περιπολίες, κάμερες κλπ. και παρόλο που τον επόμενο χρόνο κάποια από αυτά τα παιδιά θα είναι στο πανεπιστήμιο, δεν έγινε η σύνδεση. Αντιστοίχως, οι αναπληρωτ(ρι)ές εκπαιδευτικοί/ες δεν βρήκαν την ανάλογη στήριξη το 2019, ακόμα και όταν απάντησαν με δυναμικές κινητοποιήσεις στο κέντρο της Αθήνας, καταλαμβάνοντας την Πρυτανεία. Τέλος, τα φοιτητά δεν μπόρεσαν/ θέλησαν να δουν τον αγώνα για συλλογικές συμβάσεις εργασίας στην έρευνα ως και δικό τους αγώνα και αναλώθηκαν σε κινητοποιήσεις αλληλεγγύης.

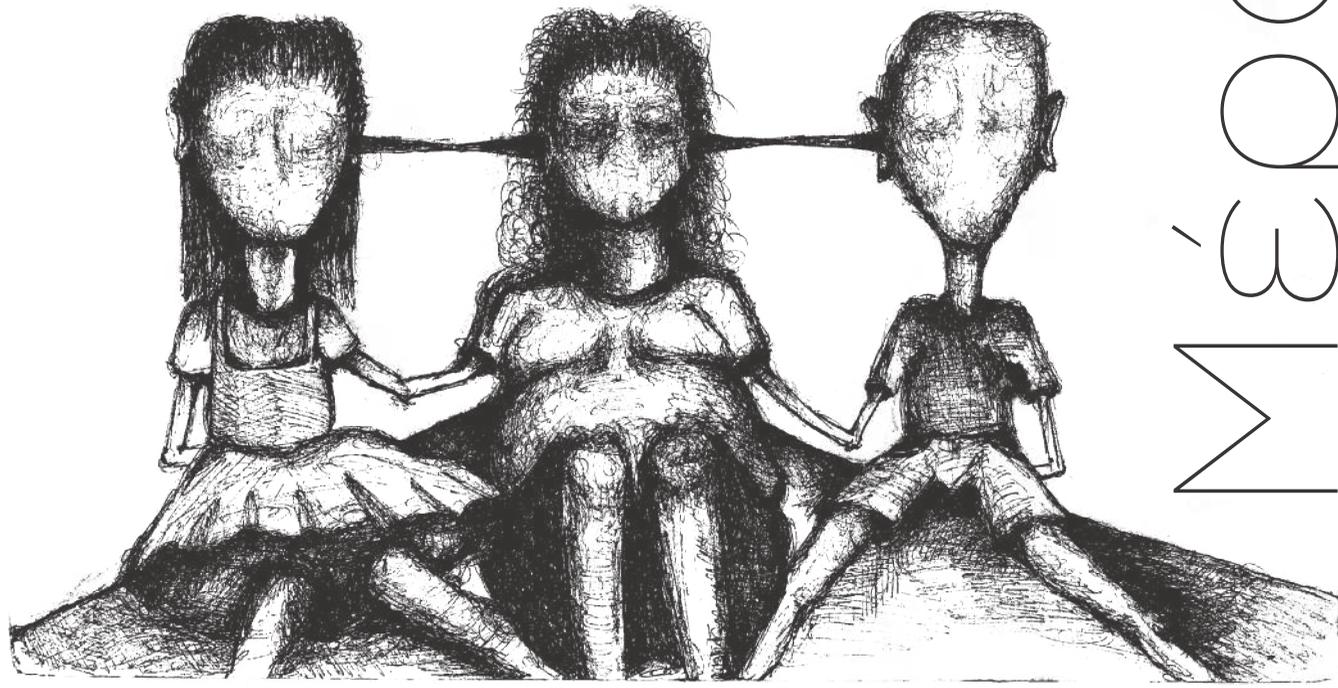
Τα κινήματα που ξεπήδησαν, θα μπορούσαν να κατευθυνθούν προς την από κοινού οργάνωση των δράσεών τους, προς την καλύτερη επικοινωνία και τον συντονισμό τους, την κατανόηση ότι ο αγώνας τους μπορεί να αποκτήσει διαφορετικές ποιότητες και διαφορετικές δυσκολίες, αλλά στη βάση και στη πράξη- είναι κοινός. Αυτό θα μπορούσε

15. Όπως ίσως κρίνουμε από την εμπειρία μας, δηλαδή τουλάχιστον όπως αποτυπώθηκε στις φοιτητικές κινητοποιήσεις όπου συμμετείχαν ελάχιστα μαθητά.

να είχε συμβεί, όχι επειδή στόχος είναι η μαζικότητα, αλλά για την διαφορετική σκέψη και πράξη που μπορεί να διαμορφωθεί, έχοντας αφήσει πίσω έναν αιώνα κλαδικών- συντεχνιακών αγώνων. Θα μπορούσε να έχει συμβεί για την κατάργηση της κατηγορίας «εργάτης», «φοιτητής», «μαθητής» ως ξεχωριστές (αλλά και γενικά ως) κατηγορίες και τα διαφοροποιημένα φαντασιακά που συνοδεύουν τη καθημία. Θα μπορούσαμε να το είχαμε επιδιώξει για το κριτικό ξεπέρασμά των κατηγοριών ως κλειστά σχήματα που, αντί να συλλογικοποιούν και να δημιουργούν συμμαχίες αγώνα, φετιχοποιούν και κατά συνέπεια δίνουν χώρο για τα πιο καινοφανή υποκείμενα αυτών των κατηγοριών να μονοπωλούν και εν τέλει να καταστέλλουν τους αγώνες. Θα μπορούσαμε να το είχαμε παλέψει για την απαγκίστρωση από την έννοια των επαναστατικών υποκειμένων και το τέλος της διαμόρφωσης των αγώνων μέσα σε κλειστά όρια, μέσα στα όρια της ίδιας της κίνησης που δημιουργούν. Τέλος, ας έχουμε υπόψη (χωρίς να επεκταθούμε) τον τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό διαχωρισμό, τον διαχωρισμό κινήματος, χώρου- κοινωνία, όπως και του επαναστάτη και του αγωνιζόμενου. Ας έχουμε υπόψη τους διαχωρισμούς που πρέπει να σταματήσουμε να έχουμε υπόψη.

3

Μέρος

Δηλαδή είναι όλοι ο φοιτητές **εργάτες;**

Η ανάλυση γύρω από τον «μισθό στα φοιτητά»¹⁶, (μπορεί να φαίνεται ότι) αποτελεί ένα αίτημα, αλλά για εμάς είναι κυρίως ένα όχημα για μία διεισδυτική κριτική στις καπιταλιστικές σχέσεις, έτσι όπως αυτές διαμορφώνονται μέσα από τον κύκλο καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων τις τελευταίες δεκαετίες. Ενώ έχει επιχειρηθεί πολλές φορές να έρθει στην επιφάνεια για να συνεισφέρει με το δικό του τρόπο στην όξυνση της ριζοσπαστικής κριτικής¹⁷,

16. Ανάλυση που αποτελεί κομμάτι της ευρύτερης συζήτησης για το έμμεσο και άμεσο μισθό, με τον έμμεσο να αντιστοιχεί στις παροχές που λαμβάνει το εργαζόμενο/ φοιτητό (π.χ. παροχές για την παιδεία: τα συγγράμματα). Αυτές τις παροχές υποτίθεται πως τις λαμβάνουμε «έξτρα» χωρίς να αντιστοιχεί σε εργατικές ώρες εκ μέρους μας... βεβαίως.

17. Από το '70 μέχρι και στα φοιτητικά στην Ελλάδα το 2006-07.

σήμερα θεωρούμε ότι αποκτά μία άλλη βαρύτητα, αφού βρισκόμαστε ήδη μέσα σε αυτό που τα προηγούμενα κινήματα προμήνυαν, αλλά και προσπάθησαν να εμποδίσουν κατά τους προηγούμενους κύκλους αγώνα. Βρισκόμαστε, δηλαδή, στη φάση όπου η εκπαίδευση- έχοντας διαμορφωθεί σε σημαντικό κλάδο καπιταλιστικής συσσώρευσης- έρχεται αντιμέτωπη με τις συνέπειες αυτής της διαμόρφωσης: τα δίδακτρα, την εντατικοποίηση, τον έλεγχο και την επιτήρηση, την αποξένωση και την επιβολή της αντίληψης που θέλει την κοινωνία άθροισμα διαχωρισμένων ατόμων και τα άτομα επιχειρησιακές μικρο-ολότητες¹⁸. Λίγο-πολύ αυτή η ποιότητα υπήρχε πάντα εκεί που επέλαυε το εμπόρευμα, εκεί που το κεφάλαιο έβρισκε εύφορο έδαφος να επικρατήσει ως σύστημα οργάνωσης και διαμεσολάβησης των κοινωνικών σχέσεων¹⁹. Όμως, η ένταση και η έκταση που παίρνουν σήμερα τα παραπάνω - ειδικά στο χώρο της εκπαίδευσης - διαμορφώνουν μία νέα επιτακτικότητα για αυτό που συζητούνταν και καταγγελλόταν. Αν στο παρελθόν, καταγγελλόταν με την συναίσθηση ότι παρέμενε κάτι σχετικά μακρινό (αν και δυστοπικό), σήμερα έχει πλέον επικρατήσει η επιτακτικότητα της κοινωνικής εντολής να γίνουμε «πολιτισμένοι» και να πληρώνουμε για να δουλεύουμε στο εργοστάσιο- πανεπιστήμιο.

Όπως έχουμε αναφέρει: για εμάς η φοίτηση είναι εργασία. Πολύ εύκολα λοιπόν μπορεί να προκύψει η «λογική» ερώτηση: άρα λέτε ότι τα φοιτητά είναι κομμάτι της εργατικής τάξης; Και αν το πάμε ένα λογικό (ή και όχι) βήμα παραπέρα: Λέτε ότι όλα τα φοιτητά είναι καταπιεσμένα; Για εμάς η απάντηση σε αυτό το ερώτημα μπορεί να προκύψει (και) μέσα από τη διασαφήνιση του τι είναι η τάξη.

«Η τάξη δεν είναι μια ομάδα ατόμων που χαρακτηρίζεται από κάποιους κοινωνικούς προσδιορισμούς (το επίπεδο του εισοδήματός τους, τον τρόπο ζωής τους, την «πηγή των εσόδων τους», τη σχέση τους με τα μέσα παραγωγής, κ.λπ.). Το προλεταριάτο, για παράδειγμα, δεν πρέπει να ορίζεται ως μια ομάδα «ήδη σε αντιπαράθεση με το κεφάλαιο». Επίσης δεν πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την τάξη ως μια δομικά και σχεσιακά συγκεκριμένη «θέση» (ή «τοποθέτηση») στον κοινωνικό χάρτη (μια θέση που τα άτομα μπορεί να «καταλαμβάνουν» ή στην οποία, ως άτομα, μπορεί να «εγκαλούνται» κ.λπ.).» **Η τάξη είναι κοινωνική σχέση** και «αυτό που είναι σχέση δεν μπορεί να είναι ομάδα, ούτε ακόμα μια σχεσιακά προσδιορισμένη ομάδα». Σύμφωνα με αυτή την σύλληψη της τάξης, **προϋπόθεση της τάξης είναι η ταξική πάλη**, καθώς, «δεν είναι ότι οι τάξεις, ως απ’

18. Δες παραπάνω το μεταφρασμένο κείμενο «Μισθοί για τα Μαθητά/Φοιτητά-Μία μπροσούρα σε μορφή ημερολογίου» των ων The Wages for Students Students από το μακρινό (;)1975, όπου διαβάζουμε «Η ιδέα ήταν ότι έπρεπε να αντιμετωπίσεις τον εαυτό σου σαν μια μικρή επιχείρηση -σαν μία μικρή General Motors- έτσι ώστε να μπορείς να επενδύσεις στην εαυτή σου πηγαίνοντας στο πανεπιστήμιο με τον ίδιο τρόπο που μια επιχείρηση αγοράζει μηχανήματα με σκοπό να έχει μεγαλύτερα κέρδη βάσει της αρχής»

19. Βλέπουμε πως ενώ παλιότερα υπήρχε μια «προσπάθεια» κοινωνικοπολιτικής νομιμοποίησης με βάση ηθικές και πολιτικές αρχές, πλέον ο καπιταλισμός δεν αξιώνει την θέση του ηθικού πλεονεκτήματος, δεν παρουσιάζεται ως το «ιδανικό» σύστημα. Είτε παρουσιάζεται ως το μόνο «δυνατό» (T.I.N.A) ή επιβάλλεται δια της βίας, ως το «ικανό».

20. Αντιθέτως, διαμεσολαβεί τις επιλογές όλων των υποκειμένων της αστικής κοινωνίας και μπορούμε να το δούμε να εμφανίζεται επιβλητικά, αλλά σιωπηλά, εκεί που ο εξαθλιωμένος εργάτης ρουφιανεύει στο αφεντικό, εκεί που το σύντροφο πακετώνει τις ριζοσπαστικές διαδικασίες για να εξασφαλίσει την υποτροφία για το μεταπτυχιακό. Ακόμα μπορούμε να το δούμε στο γεγονός ότι αυξάνονται τα μεταπτυχιακά-διδακτορικά και μαραζώνουν οι συλλογικές διαδικασίες. Από την άλλη μπορούμε να το δούμε να καταργείται έστω και για λίγο μέσα στις δομές διάδοσης του παιχνιδιού, στις διευρυμένες λεηλασίες και τα πλιάτσικα, στις πορείες, στη συλλογική αυτομόρφωση, τις καταλήψεις και τις απεργίες.

21. «Δεν είναι ότι οι τάξεις, ως απ' αρχής κοινωνικά (ή δομικά) δοσμένες οντότητες, εισέρχονται σε μια συνθήκη πάλης. Προτιμότερα – εμμένοντας στη σύλληψη των ταξικών σχέσεων ως σχέσεων σύγκρουσης – πρέπει να σκεφτόμαστε την ταξική πάλη ως τη θεμελιώδη προϋπόθεση της τάξης. Ακόμα καλύτερα: η ταξική πάλη είναι η τάξη η ίδια.» Από το Σημειώσεις πάνω στην τάξη του Richard Gunn.

22. Ποιοι είναι κομμουνιστές; Δεν είμαστε εμείς κομμουνίστριες; Queericulum Vitae.

αρχής κοινωνικά (ή δομικά) δοσμένες οντότητες, εισέρχονται σε μια συνθήκη πάλης. Προτιμότερα – εμμένοντας στη σύλληψη των ταξικών σχέσεων ως σχέσεων σύγκρουσης – πρέπει να σκεφτόμαστε την ταξική πάλη ως τη θεμελιώδη προϋπόθεση της τάξης».

Το κεφάλαιο, από την άλλη, όπως δεν αποτελεί μία κοινωνιολογικά προσδιορισμένη υποομάδα έτσι δεν αποτελεί και μία αφηρημένη και μεταφυσική κατηγορία²⁰. Το κεφάλαιο ως σχέση (μπορεί και) αναπαράγεται μέσα στην “αντιφατική κίνηση της αξίας” που αποσαρθρώνει και ανασυγκροτεί όλα τα αστικά υποκείμενα στην διαδικασία που εξασφαλίζει την (αυτό)επέκτασή του. Η αναδιάρθρωση στην εκπαίδευση δεν είναι παρά μόνο μια στιγμή της αναδιάρθρωσης των καπιταλιστικών σχέσεων- όπου και όπως και αν αυτή υποστασιοποιείται.

Η πρακτική- άρα και τα μέσα- του ταξικού αγώνα (δηλαδή της ίδιας της τάξης²¹), ανακηρύσσονται ως το σημαντικότερο πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα στους πολιτικούς χώρους. Αποκρύβονται, έτσι, οι τρόποι με τους οποίους η τάξη (δηλαδή ο αγώνας) κατασκευάζεται από το φύλο, τη φυλή, την αρτιμέλεια και την ηλικία. Απομονώνονται, δηλαδή, τα «ασταμάτητα νοήματα αγώνα²²» σε μία μόνο διαμάχη και έτσι πολτοποιούνται και άρα αφορίζονται μέσα από τον κυρίαρχο ανταγωνισμό για τα μέσα. Εδώ προφανώς δεν θέλουμε να υποτιμήσουμε την συγκεκριμένη διαφωνία που επικρατεί, αφού σε αυτή αποκρυσταλλώνεται μία σύγκρουση πολιτικών περιεχομένων. Παρόλα αυτά, οι διαστάσεις που παίρνει αυτή η συζήτηση –έτσι τουλάχιστον όπως τη γνωρίσαμε εμείς από το '15 και μετά και όπως αναπαράγεται στο εσωτερικό του α/α/α χώρου- έχει δημιουργήσει πολλές φορές μία κίνηση ξεκομμένη από τα εκάστοτε πραγματικά

διακυβεύματα, σε σημείο που να αναλώνεται η συζήτηση σε μία φετιχοποίηση που έχει αγγίξει (ή συντριβεί σ)τα όριά της.

Αναγνωρίζουμε, βέβαια, ότι πίσω από το ερώτημα «*δηλαδή είναι οι φοιτητές εργατική τάξη;*» βρίσκεται μία γνήσια ανησυχία για το ποιο είναι το υποκείμενο απεύθυνσης και πιθανής συμπερίληψης των «φοιτητικών» αγώνων. Όμως αυτό το ερώτημα μπορεί να απαντηθεί μόνο συγκεκριμένα και ιστορικά και είναι πάντα διακύβευμα (δες παρακάτω). Από την άλλη, θεωρούμε ότι σε αυτό το ερώτημα εμπεριέχεται μία κάποτε προωθημένη, αλλά πλέον διαστρεβλωμένη και αποκομμένη από τις ιστορικές και πολιτικές της καταβολές, ανάλυση για την αθλιότητα της φοιτητικής κουλτούρας και του φοιτητικού υποκειμένου.

Η κριτική της φοιτητικής κουλτούρας προέκυψε ως αντίδραση και κριτική στην λενινιστική παράδοση οργάνωση και της ηγεμονίας της επί των εργατικών-κοινωνικών αγώνων, αλλά και στον καθεστωτικό συνδικαλισμό. Με δικά τους λόγια: «Ο φοιτητικός συνδικαλισμός δεν είναι μέσα σε όλα αυτά παρά η καρικατούρα μιας καρικατούρας, η γελοία και άχρηστη επανάληψη ενός εκφυλισμένου συνδικαλισμού». ²³ Τέτοιες αποκηρύξεις εξέφραζαν την ανάγκη για ένα συνολικότερο ξεπέρασμα του σοβιετικού φαντάσματος, που πλανιόταν πάνω από τους εργατικούς αγώνες. Δεν μπορούσαν, όμως, να προσχωρήσουν σε αυτό το ξεπέρασμα πρακτικά, μιας και αυτό μπορούσε και μπορεί να συμβεί μόνο μέσα από την διαλεκτική δυναμική των εκάστοτε κινημάτων. Και το '70, από ότι φάνηκε, ο λενινισμός και ο ορθόδοξος μαρξισμός ήταν ακόμα βαθιά ριζωμένοι στα κοινωνικά κινήματα.

Η κριτική των καταστασιακών όμως συνοδευόταν από την ανάγκη για την υπέρβαση των υφιστάμενων τρόπων οργάνωσης των εργατικών αγώνων και όχι από την απαξίωση της πραγματικής ανάγκης για οργάνωση μέσα από την «θεολογία του αυθόρμητου ²⁴». «*Η συνειδητή κυριαρχία των ανθρώπων πάνω στην ιστορία που οι ίδιοι φτιάχνουν. Ίδού όλο το επαναστατικό σχέδιο*» και «*Όλη η εξουσία στα εργατικά συμβούλια*» λέγαν οι καταστασιακοί. «Εντούτοις, (οι καταστασιακοί) ήρθαν αντιμέτωποι με την πραγματικότητα ότι η θεωρία τους δεν αντιστοιχούσε στη δράση των εργατών, οι οποίοι, κόντρα στη φαντασίωσή τους, δεν έφτασαν στο σημείο να φτιάξουν εργατικά συμβούλια. ²⁵» Επομένως, η συνεχής κριτική καθίσταται επιτακτική και η άρνηση αποτελεί αναγκαία συνθήκη για το ξεπέρασμα. Οφείλει όμως να βρει και το αντίστοιχό της, την αντίστοιχη πρακτική της: αλλιώς οπισθοδρομεί και διολισθαίνει στους (αριστερούς και αναρχικούς) μηχανισμούς της αντεπανάστασης.

23. Η αθλιότητα των φοιτητικών κύκλων, Καταστασιακή Διεθνής.

24. Θεωρίες της συμπλοκής, τεύχος 1. Σημειώσεις πάνω στην εξέγερση ενάντια στην εργασία.

25. We unhappy few, endnotes

Θέση 214

«Η ιδεολογία που όλη η εσωτερική λογική της οδηγούσε προς την “ολική ιδεολογία”, με την έννοια του Μανχάιμ, δεσποτισμός του αποσπασματικού που επιβάλλεται σαν ψευδο-γνώση ενός αποστεωμένου όλου και ολοκληρωτική θεώρηση, ολοκληρώνεται τώρα μέσα στο ακινητοποιημένο θέμα της μη-ιστορίας. Η ολοκλήρωσή της είναι και η διάλυσή της μέσα στο σύνολο της κοινωνία. Με την πρακτική διάλυση αυτής της κοινωνίας θα εξαφανιστεί και η ιδεολογία, ο τελευταίος παραλογισμός που εμποδίζει την πρόσβαση στην ιστορική ζωή.»

-Γκυ Ντεμπόρ,
Η κοινωνία του θεάματος

Η κριτική στη φοιτητική κουλτούρα για εμάς αποτελεί κριτική στο εμπόρευμα-θέαμα, το lifestyle²⁶ (αναρχικό και αριστερό), στην μισθωτή εργασία και στην ιδεολογία. Αυτή η κριτική μετασηματίστηκε και αναπαράχθηκε στο εσωτερικό των ανατρεπτικών κύκλων ως ιδεολογία καθαυτή. Η κριτική στην φοιτητική κουλτούρα είναι κριτική στην αντίληψη που θέλει τη πολιτική ως διαχωρισμένη σφαίρα, την εργατική τάξη ως εκ φύσεως επαναστατημένη και το πανεπιστήμιο ως διαχωρισμένη εξωκοινωνική σφαίρα αναπαραγωγής της νεολαίας ως το υπέρτατο καταναλωτικό υποκείμενο.

Η εργατική ταυτότητα που μπορούσε να ενοποιήσει την τάξη, ανήκει στον προηγούμενο κύκλο συσσώρευσης και αξιοποίησης του κεφαλαίου, άρα και των αγώνων εναντίον του. Το συνδικάτο, το κόμμα και ο “εργατισμός” ως φορείς επιβεβαίωσης και προώθησης των συμφερόντων της τάξης έφτασαν στα

26. Για το Lifestyle

«Θα μπορούσαμε να αρχίσουμε να μιλάμε για το lifestyle, ονομάζοντάς το σαν ένα κώδικα επικοινωνίας. Πράγματι οι ανθρώπινες υπάρξεις, οι ανθρώπινες συμπεριφορές, γίνονται αντιληπτές ως ενταγμένες στο lifestyle, ως κομμάτια των διαφόρων εκδοχών του ή σπανιότερα ως αποκλεισμένες από αυτό (η περίπτωση ενός άστεγου για παράδειγμα). Αλλά το lifestyle δεν είναι ένας τυχαίος κώδικας. Δεν είναι δημιουργήμα υποκειμένων, δεν χωράει τη διαφορετικότητα πέρα από τις διάφορες εκδοχές του, που στην τελική αυτό τις ορίζει. Είναι η υιοθέτηση ενός κομματιού του θεάματος σαν προσωπικό ρόλο. Αυτός ο ρόλος θα αναλάβει πια να χτίσει την προσωπικότητα, βάσει αυτού του ρόλου θα γίνεται πια κανείς αντιληπτός από την κοινωνία. Ενός ρόλου προκάτ, ενός ετεροκαθορισμού. Κάθε κοινωνική σχέση θα πρέπει να διαμεσολαβηθεί από το lifestyle, το οποίο είναι μια ενοποιητική βάση επικοινωνίας, μια βάση που δεν είναι δημιουργήμα κανενός από τα υποκείμενα που επικοινωνούν. Το lifestyle όπως και το θέαμα θα “ενώνει το διαχωρισμένο, αλλά θα το ενώνει μόνο σα διαχωρισμένο”. Από ‘κει και πέρα όλα θα είναι προβλέψιμα...Οι εξυπνακίστικες ατάκες, τα παγωμένα χαμόγελα, τα στημένα καθίσματα, τα αγκυλωμένα σώματα, αδυνατισμένα στο βάρος που πρέπει, ντυμένα με τα ρούχα που πρέπει, κινούμενα με το τρόπο που πρέπει... Το lifestyle είναι ο μπάτσος της έκφρασης, αλλά είναι και ο νεκροθάφτης της...
Το lifestyle στον καπιταλισμό δε μπορούσε παρά να είναι μία σχέση εμπορευματική...»

Από το «Φοιτητές σε κρίση ταυτότητας, Lifestyle και φοιτητές»

27. Blaumachen τεύχος 4. Η ιστορική παραγωγή της επανάστασης της τρέχουσας περιόδου.

28. Θεωρίες της συμπλοκής, τεύχος 1. Σημειώσεις πάνω στην εξέγερση ενάντια στην εργασία.

29. Blaumachen τεύχος 4. Από την TC 14 στη θεωρία της απόκλισης.

ορία τους, τα οποία αναπαράχθηκαν ως αντεπανάσταση στο εσωτερικό των κινημάτων. Από το '70 μέχρι και σήμερα αυτή η αντίληψη προσκρούει στα ίδια της τα όρια, υλικά και πολιτικά. Καθώς η αναδιάρθρωση εξελίσσεται και η ταυτότητα της εργατικής τάξης εξαφανίζεται, αναδύεται μία νέα δυνατότητα της τάξης να ξεφύγει από τα συντεχνιακά αιτήματα και τους διεκδικητικούς αγώνες και να ανασυντεθεί, «όχι πια ως τάξη για τον εαυτό της, αλλά ως *τάξη ενάντια στο κεφάλαιο* και συνεπώς *ενάντια και στον εαυτό της*»²⁷. Η άρνηση της φοιτητικής ταυτότητας αλλά και η άρνηση κάθε κουλτούρας «που θέλει τον προλετάριο περήφανο ως τέτοιο»²⁸ (θέλουμε να) αποτελεί το ίδιο το περιεχόμενο του ταξικού ανταγωνισμού αλλά και των προλεταριακών αγώνων έτσι όπως εμφανίζονται στις εξεγέρσεις σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Παρόλα αυτά κάθε αποκομμένη δήλωση άρνησης της ταυτότητας του εργάτη-φοιτητή ως τέτοιου παραμένει ιδεολογική, όσο δεν αναγνωρίζεται σε αυτήν (την ταυτότητα) το περιεχόμενο της ίδιας του της συγκρότησης ως άτομο. Δεν κατανοεί, δηλαδή, την συγκεκριμένη έκφραση της εκμετάλλευσης, της αλλοτρίωσής του. «Το προλεταριάτο δεν μπορεί να είναι επαναστατικό παρά μόνο αναγνωρίζοντας τον εαυτό του ως τάξη· (να) αναγνωρίζει τον εαυτό του κατ' αυτό τον τρόπο μέσα σε κάθε σύγκρουση και, κατά μείζονα λόγο, σε μια κατάσταση όπου η ύπαρξή του ως τάξης θα είναι, μέσα στην αναπαραγωγή του κεφαλαίου, αυτό που θα έχει να αντιμετωπίσει.²⁹»

Αφενός, η μάχη για το "ποιο είναι το φοιτητικό υποκείμενο" δεν είναι απλά μία θεαματική σύγκρουση. Αποκρυσταλλώνει πτυχές του ταξικού-κοινωνικού ανταγωνισμού έτσι όπως δισειώνονται από τα απολιθωμένα μεν υπαρκτά δε,

συντρίμμια του μαρξισμού- λενινισμού. Αφετέρου, συμπυκνώνει διαφορετικές προσεγγίσεις και νοηματοδοτήσεις του ίδιου του «αγώνα». Σε μας τελικά το πρόβλημα έγκειται στην ίδια την ουσιοκρατία με την οποία δομείται ένα ανομοιογενές υποκείμενο, ανομοιογένεια που δεν αφορά μόνο την διαταξικότητά του με την κλασική έννοια - όπως προσπαθήσαμε να εξηγήσουμε παραπάνω. Οι φοιτητές δεν είναι όλοι εξεγερμένοι όπως δεν είναι και όλοι βολεμένοι μικροαστοί³⁰. Το θέμα δεν είναι να αντιπαραθέσουμε στον αριστερισμό ένα “άλλο” υποκείμενο από αυτό του εξεγερμένου-επαναστατημένου, το θέμα είναι να συνεισφέρουμε στην όξυνση του κοινωνικού ανταγωνισμού σε κάθε δυνατό πεδίο, πόσο μάλλον στους ίδιους τους κοινωνικούς μας χώρους

Η προσέγγιση των υποκειμένων μέσα από ουσιοκρατικές κατηγορίες, όποια και αν είναι αυτή η “ουσία”, αποκρύβει τη πολυπλοκότητα του ταξικού- κοινωνικού ανταγωνισμού και τους τρόπους με τους οποίους αυτός μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε άτομο διαφορετικά. Το ζήτημα βέβαια δεν είναι να αρνηθούμε εντελώς την εμπρόθετη υποκειμενοποίηση μας και την τοποθέτησή μας στο πολιτικό και κοινωνικό χάρτη. «Η ταυτότητα ως εσωτερική αντίφαση, επικοινωνία και πρακτική είναι μία από τις μορφές που παίρνει η αντιφατική κοινωνική διαμεσολάβηση στον καπιταλισμό[...] Αυτή η θεώρηση ξεφεύγει από την ιδεολογία (μόνο)³¹ ως ψευδή συνείδηση[...]: η ταυτότητα ως επικοινωνία είναι μορφή κοινωνικής πρακτικής και κοινωνικής συγκρότησης. Αποτυπώνει την κοινωνική πρακτική και ταυτόχρονα είναι πρακτική η ίδια.»³²

Εμείς βλέπουμε την ταυτότητα ως επικοινωνία και ως πρακτική αλλά και ως μία συνειδητή συμμαχία αγώνα ανάμεσα στα καταπιεσμένα. Ως αντίδραση σε κάθε ουσιοκρατική κατηγορία -στην οποία πολλές φορές μετατρέπονται και οι ίδιες οι ταυτότητες - που αναπαράγει τους αποκλεισμούς και την βία στο εσωτερικό της. Η διαθεματικότητα έτσι όπως τη βλέπουμε εμείς φανερώνει τις σχέσεις υποταγής και απαξίωσης στις ομογενοποιημένες και γενικευμένες κατηγορίες, όχι όμως δημιουργώντας συνεχώς νέες αλλά κριτικάρωντας την ίδια την ουσιοκρατία των κατηγοριών. Για εμάς αυτή η διαδικασία μπορεί -και ιστορικά- κινείται μέσα από την ίδια την συγκρουσιακή και πολλές φορές αντιθετική κίνηση των ατόμων και των ομάδων στο εσωτερικό των κινημάτων. Η ηγεμονία της φιγούρας του σις, λευκού άντρα προλετάριου ως το αγωνιστικό υποκείμενο (αριστερό ή/και αναρχικό) στα κινήματα του 20ου αιώνα δημιούργησε την ανάγκη για μία νέα ταυτότητα υποκειμένων που διεκδίκησαν την ορατότητά τους. Όπως και αντίστοιχη ανάγκη δημιουργήθηκε στα γυναικεία κινήματα -λευκά, μικροαστικά. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπήρχαν πρωτίτερα αυτά τα -άλλα- υποκείμενα μέσα στα κινήματα, ούτε ότι η σύγκρουση και ο διαχωρισμός προέκυψε μετά την

30. Οι φοιτητές επίσης δεν είναι όλοι... φοιτητές, είναι και φοιτήτριες και φοιτητα, είναι (λίγα μεν λόγω αποκλεισμών) μη ντόπια άτομα, είναι άτομα με αναπηρίες. Το κυρίαρχο, όμως, είναι να φανταζόμαστε την φοιτητική ταυτότητα, ακόμα και το πρόσωπο του φοιτητού-εντός αγωνιστικών διαδικασιών ως ένα προδομημένο στην σύλληψη άτομο: ένας λευκός, «αγανακτισμένος» περισσότερο ή λιγότερο «νέος» αρτιμελής και δυναμικός άνθρωπος ή ένας αντίστοιχος καριερίστας.

31. Η παρένθεση δική μας

32. Από « Κάτω από εθνοποιητικές σημαίες»

δημιουργία της νέας ταυτότητας. Αλλά ότι αυτά τα υποκείμενα διεκδίκησαν την ορατότητά τους σε αυτά αλλά και ότι κατοχύρωσαν την νέα πιο ισχυροποιημένη θέση μέσα από την οποία θα διαμεσολαβείται πλέον η σύγκρουση που ήδη μαινόταν. «Οι λόγοι που επικαλούνται μια ορθόδοξη ενότητα έναντι του κατακερματισμού που προτείνουν τα κινήματα ταυτοτήτων, συγχέουν τη διαφορά μεταξύ των ταυτοτήτων με τη διαφορά που κάνει τις ταυτότητες αυτές δυνατές. Η απάλειψη αυτής της διαφοράς ισοδυναμεί με την εξημέρωση, την υποταγή, την απαξίωση, τον αποκλεισμό όλων αυτών σε βάρος των οποίων γίνεται η διάκριση των πολιτικών συστημάτων από τη πλευρά της κυριαρχίας»³³.

Προσεγγίζοντας τις ταυτότητες ως συμμαχία αγώνα, αυτό που προτείνουμε στο τώρα δεν είναι η κατάργηση και η πολτοποίηση των ταυτοτήτων σε ένα νέο ομοιογενοποιημένο υποκείμενο -του λαού, του εργάτη, του άρρωστου, του κουήρ ή όποιου άλλου. Αυτό θα σήμαινε ότι παραγνωρίζουμε ή αδιαφορούμε ή επιβάλλουμε τις πολλές φορές εξίσου αορατοποιημένες μορφές σύγκρουσης εντός των ίδιων των κινήματων. Αυτό που προτείνουμε είναι να ιδωθεί η ταυτότητα ως συμμαχία στη βάση όμως της διαφοράς. Στη βάση ότι μιλάμε από διαφοροποιημένη θέση (έμφυλη, φυλετική, μισθολογική), ότι το γνωρίζουμε και επιδιώκουμε να τη καταργήσουμε με κοινούς και ταυτόχρονα συμπεριληπτικούς αγώνες στο σύνολο της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Με αυτό τον τρόπο θέλουμε να επισημάνουμε και ένα ακόμα σημείο. Το ότι η τάξη αποτελεί κοινωνική σχέση και διαδικασία και όχι κοινωνιολογική κατηγορία δεν σημαίνει ότι «για το πως αυτή η διαδικασία υποστασιοποιείται ανά ιστορική συνθήκη και περίπτωση»³⁴ δεν

33. «Ποιοι είναι κομμουνιστές; Δεν είμαστε εμείς κομμουνίστριες;» Queericulum Vitae.

έχει σημασία. Τα φοιτητικά κινήματα στον ελλαδικό χώρο δεν ήταν ποτέ αμιγώς φοιτητικά, με την έννοια ότι δεν αποτελούνταν μόνο από φοιτητά και δεν περι-οριζόντουσαν σε δράσεις και πρακτικές αμιγώς για τις ανάγκες των φοιτητών-ως φοιτητών τουλάχιστον. Από το πολυτεχνείο το '73 μέχρι και σήμερα στις κινητοποιήσεις συναντιόντουσαν τα πιο διαφοροποιημένα και πολλές φορές συγκρουσιακά μεταξύ τους υποκείμενα. Από μετανάστ(ρι)ες, εργάτ(ρι)ες (σταθερούς/φοιτητά και μη) μέχρι χουλιγκάνια και gay, τρανς, λεσβίες. Ως προνομιακό πεδίο συγκρότησης και οχύρωσης της συνείδησης ο δρόμος αποτέλεσε εύφορο έδαφος για την στιγμιαία έστω και πολλές φορές επιφανειακή, συνάντηση των παραπάνω. Σημαντικότερο λοιπόν είναι να δούμε πώς οι προηγούμενοι κύκλοι αγώνα δεν μπόρεσαν να εμβαθύνουν σε καλύτερες ποιότητες της συνάντησης μεταξύ αυτών των υποκειμένων και πώς μπορεί αυτό να γίνει σήμερα.

34. Από την εισαγωγή-μετάφραση «A ruthless critique», του Richard Gunn «Σημειώσεις πάνω στην τάξη».

Το παρόν έντυπο αποτελεί έκδοση της συλλογικότητας ΑΚόΝιτο, η οποία στεγάζεται στο Αυτοδιαχειριζόμενο Κυλικείο Νομικής, έναν κατειλημμένο πολιτικό χώρο στο κέντρο της Αθήνας. Τυπώθηκε τον Δεκέμβρη του 2021 σε 1.200 αντίτυπα και διανέμεται σε στέκια, καταλήψεις και χέρι με χέρι χωρίς αντίτιμο. Ευχαριστούμε την Ε. για τα σχέδια και τον Ν. για το στήσιμο και τη μορφοποίηση. Θα το βρείτε επίσης ηλεκτρονικά στο aknomiki.wordpress.com

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021

aknomiki@riseup.net

